

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Hemma i Sverige

En kvalitativ studie om invandrares integrationsprocess i det nya landet

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Erika Geraci Cristina Brander Lana Goran

Handledare: Siv- Britt Björktomta

Motto: *Vart är vi på väg ?*

Alltid hemåt.

Novalis

Tack

Vi vill först och främst tacka våra familjer som har stöttat oss igenom hela perioden av uppsatsskrivning. Håkan, Ruth, Marcus, Vanessa, Raman och H** vi är glada att ni finns. Vi vill även rikta ett stort tack till våra informanter för deras tid och deras berättelser om sina liv i Sverige.

Abstract

Namn: Hemma i Sverige - En kvalitativ studie om invandrares integrationsprocess i det nya landet
Författare: Erika Geraci, Cristina Brander och Lana Goran

Detta är en kvalitativ studie som syftar till att undersöka hur individer som inte är födda i Sverige, upplever att det är att leva i landet samt hur identiteten påverkats av flytten till det nya landet. Tidigare forskning visar på att trots att vi haft en flyktinginvandring i 40 års tid så har integrationen inte fungerat fullt så bra som den borde, vilket var en bidragande faktor till vårt intresse kring ämnet.

Vi har intervjuat tolv personer som vi ansett vara "lämpliga" informanter då dessa behärskat det svenska språket samt haft ett annat ursprung än svenskt. De frågeställningar som har använts är: - Hur upplever de invandrare vi intervjuat att det är att leva i Sverige? Positivt eller negativt? – Hur ser en invandrare i Sverige på sin egen identitet? - Förändras upplevelsen av en persons identitet vid en flytt till ett annat land? - Vilka processer uppstår för en individ vid en invandring till ett nytt land? För vår datainsamling har vi använt oss utav den kvalitativa forskningsintervjun som syftar till att förstå den intervjuades upplevelse av fenomenet. De resultat vi har kunnat finna har bl.a. varit att språket, namnet och utseendet har haft betydelse i livet här i Sverige. De flesta har talat om att upplevelsen av ett utanförskap som stärkts i vissa situationer både direkt men även indirekt. Vi har via vår empiriska data funnit att känslan av tillhörigheten till Sverige beror till stor del på om man har ett arbete eller inte.

Nyckelord: Identitet, Integration och Invandrare

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
BEGREPP	7
BAKGRUND OCH STATISTIK.....	12
INTEGRATIONSPOLITIKEN – VEM BÄR ANSVARET?	13
METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSÄTT	15
ETISKA DILEMMAT.....	20
VETENSKAPSFILOSOFISK POSITION	21
TEORETISKA PERSPEKTIV	22
TIDIGARE FORSKNING	28
FÖRFÖRSTÅELSE	31
INFORMANTER	32
RESULTAT	35
ANALYS	50
SLUTDISKUSSION:VI OCH DE ANDRA – ÄR INTEGRATIONSPOLITIKEN EN BLUFF?.....	57
SAMMANFATTNINGOCH FÖRSLAG TILL VIDARE FÖRSKNING.....	57
LITTERATURHÄNVISNINGAR.....	59
BILAGA 1	61

Inledning

Tänk dig att du en dag vaknar upp och inser att du måste lämna ett land du fötts och växt upp i. Ett land du älskar och känner som ditt. Du kan din stads gator utan och innan, alla hälsar på dig och du går tryggt fram på kvällarna.

Men en dag tvingar något dig att bryta upp. Kanske är det ett krig eller förföljelse? Kanske hungersnöd tvingar dig att sälja det lilla du äger och ge pengarna till någon som kanske kan hjälpa dig komma till ett nytt land? Ett nytt land där du kan leva i frid utan risk för förföljelse. Där du kan se dina barn växa upp och bli trygga och starka.

Eller tänk om du en dag träffar den stora kärleken, och den personen visar sig komma från ett land långt borta? Vad gör man när kärleken är den som styr? Man kanske gör valet att flytta till den personens land, med en förhoppning om att där ha det bättre?

Att lämna sitt land för ett annat innebär ett möte med något okänt och ett avsked till något tryggt. Vi frågar oss, vad hände sedan med personerna som lämnade sina länder? Blev situationen bättre och hittade de ett nytt tryggt liv med möjligheter i Sverige eller blev det en värld av besvikelser?

Vi som skriver denna C-uppsats har bakgrunder i tre olika länder och har hamnat i Sverige på olika sätt, i olika åldrar och tider men gemensamt är att vi har tillhörighet i minst två kulturer - två länder. Vi har hört våra föräldrar berätta om hur de kom hit och deras upplevelser i sitt nya land, hur de fortfarande saknar sina ursprungsländer fastän de i princip levtt längre här! Hur väl integrerade de upplever sig ha blivit eller inte ha blivit. Mötet med svenskarna och det svenska kalla klimatet som för vissa blev en chock.

Eller så har vi själva upplevt ett uppbryt från ett liv i ett annat land. Vi har själva upplevt utanförskap i olika mån, mött rasism och känt längtan efter det saknade andra landet. Detta har väckt frågor hos oss som vi nu ser ett tillfälle att få besvarade i och med vår C-uppsats. Vad sker med en persons identitet när den flyttar till ett annat land? Finns det något gemensamt att finna hos de invandrare som kommit till Sverige under flera års tid i olika åldrar och från olika länder?

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka hur invandrare upplever att det är att leva i ett land som de inte har ursprung i samt att undersöka om och hur identiteten påverkas av en flytt till ett nytt land. Vi vill då se vilka gemensamma nämnare vi kan finna i våra informanternas berättelser.

Frågeställningar:

- Hur upplever de invandrare vi intervjuat att det är att leva i Sverige? Positivt eller negativt?
- Hur ser en invandrare i Sverige på sin egen identitet?
- Förändras upplevelsen av en persons identitet vid en flytt till ett annat land?
- Vilka processer uppstår för en individ vid en invandring till ett nytt land?

Begrepp

Invandrare:

Enligt Hylland Eriksen¹ är en *invandrare* en person som kommit till Sverige p.g.a. olika skäl så som ekonomiska, för att arbeta eller så har man flytt sitt land p.g.a. av exempelvis hot om sitt liv eller om tortyr. Begreppet invandrare började användas på senare tid då man på 1950-talet fortfarande kallade dessa personer för ”utlänningar”.

Men invandrare ansågs vara ett bättre språkbruk. Det skulle alltså ses som att den som kommit till landet, inte kommit utifrån utan att man valt att ”komma in” i ett land. Även då denna tanke kan ha varit god så har det dessvärre gett negativa konsekvenser. Det används mer för att förklara en grupp människor som inte är svenskar.

Den som har minst en invandrarförälder hör till kategorin invandrare, närmare bestämt ”andragenerationens” invandrare. Även om man är juridisk svensk d.v.s. har svenskt medborgarskap och svenskt pass så tillhör man ändå denna kategori i statistik, olika debatter och i människors tänkande. Det kan möjligtvis vara så att skillnader i utseende och kulturtillhörighet kan bidra till att flera generationer benämns som invandrare p.g.a. olikheten². Mörkare hy eller en språkbrytning kan räcka för att man ska betraktas som en invandrare. Detta kan i många fall leda till att individen känns igen som ”den andre”, oberoende av dennes egenskaper så som mor, student, lärare eller som en ”vanlig” människa. Ahmadi³ menar också att nya etniska konstellationer som inte ofta eller alls förekommer i hemlandet men bildas här i Sverige, istället för att vara bolivian eller argentinare så är man ”sydamerikan”.

Barn med invandrarbakgrund är barn som är födda eller uppfostrade i Sverige men talar ett annat språk hemma och har andra kulturella referenser. En gräns mellan dessa och andra *svenska* ungdomar byggs upp, vilket kan göra det svårare att hitta en plats i samhället⁴.

Holmgren och Oweini⁵ menar att man istället för begreppet ”invandrare” ska använda sig av benämningen ”etnosvensk”. De menar t.ex. att begreppet ”flykting” är förbehållet individen

---

¹ Hylland Eriksen, Thomas, Etnicitet och nationalism, Nya Doxa, Falun, 2003

² Ibid.

³ Ahmadi, Nader, Ungdom, kulturmöten, identitet. Liber, 2003

⁴ Ibid.

⁵ Holmgren, Oweini, Folkhemets bakgård – att bana väg för integrationen i Sverige, Atlas bokförlag, 1999

vid sin entré i det nya landet och att benämningen ”invandrare” bör upphöra i samband med att individen blivit en svensk medborgare, en person med samma juridiska rättigheter, men också skyldigheter som resten av medborgarna. Vi förde en diskussion kring att använda oss av begreppet etnosvensk istället för invandrare men vi beslutade att invandrare är ett begrepp som är välkänt och ger tydligare associationer än vad begreppet etnosvensk än så länge kan tillföra.

Etnicitet:

Enligt Hylland Eriksen kan begreppet *etnicitet* förklaras med ”ett folk”. Det innebär att en grupp ska ha så lite kontakt med en annan grupp och kunna påvisa att man är kulturellt olika varandra. Begreppet kan synliggöras genom att man ser skillnader mellan sin egen grupp och andra grupper och genom att man sätter upp gränser för vilka som tillhör gruppen och vilka som inte gör det. Denna gränssättning bidrar till att man känner en grupptillhörighet och delaktig i den gruppen⁶. Etnicitet ska ses som en relation, inte som en egenskap hos en grupp. Man kan alltså förklara begreppet som en social identitet som kännetecknas av ett metaforiskt eller fiktivt släktskap. Om de kulturella skillnaderna påverkar interaktionen mellan medlemmar i gruppen har deras relationer ett etniskt inslag⁷. Hylland talar om människor som är ”betwixt and between” och kallar detta för *etniska anomalier* och syftar på individer som uppfattas som ”varken -eller” eller ”både-och”. Det kan vara andra generationens invandrare och kan både av sig själva men också av andra uppfattas som tillhörande föräldrarnas etniska grupp, men även uppfatta sig själva som anpassade till den rådande kulturen i samhället. Dessa individer talar ofta både sitt modersmål och även landets språk⁸.

Identitet:

Identitetsbegreppet kommer från latinska ordet *ideñtitas* och betyder självbild eller medvetenhet om sig själv som en unik individ⁹. I kultur- och socialantropologi har identitetsbegreppet fått innebörden av ”en persons eller en grups egen identifikation som tillhörande en bestämd kultur, etnisk grupp eller nation”. Man talar således om kulturell, etnisk, eller nationell identitet¹⁰. Enligt Hylland Eriksen används begreppet identitet i

---

⁶ Ahmadi,2003

⁷ Hylland Erikssen,2003

⁸ Ibid.

⁹ [http:// www.nationalencyklopedin.se](http://www.nationalencyklopedin.se)

¹⁰ [http:// www.nationalencyklopedin.se](http://www.nationalencyklopedin.se)

antropologi med meningen ”att vara densamma som sig själv” likaväl som ”att vara annorlunda”¹¹ I vår uppsats kommer vi att använda oss av begreppet identitet såsom definieras inom socialantropologin och som syftar på social identitet och inte på individens medvetande.

För att förklara hur identiteten formas kan man använda sig av begreppet ”habitus”.

Habitus är att lära sig sätt att handskas med olika situationer genom att vistas i olika sociala sammanhang. Att individen införlivar en viss habitus kan innebära att den anpassar sig till en viss livsstil som skapats av samhället. Individen kan handla, tänka och värdera fritt, dock är friheten begränsad av livsstilen och de omgivande sociala sammanhangen. Dessa ramar måste dock tangeras och tänjas när en individ ska integreras. Individen börjar så småningom utveckla strategier för att hantera nya dispositioner och anpassa de gamla till det nya systemet. Därmed är det inte klart att individen överger den gamla kulturen helt utan vissa värden är mer varaktiga än andra. Bordieu menar att barndomens dispositioner är mer beständiga än andra¹².

Kultur:

Kultur kan förklaras som *"summan av genom livet inlärd traditioner och normer som dominerar och utvecklas genom historien hos en folkgrupp eller nation"*¹³. Kultur är något som inpräntas i oss genom en inlärningsprocess som sker under hela livet och består av normer och värderingar från vår omgivning. Kulturen är ej statisk, utan föränderlig och påverkas genom historiens utveckling och i takt med att globaliseringen öppnar nya vägar för människor att mötas. Kulturen styr oss, både på ett medvetet och ett omedvetet plan. Våra val i livet, sättet vi kommunicerar är påverkat av vår kultur.

I Nationalencyklopedin är betydelsen av kultur "odling" eller "bildning". I en vidare bemärkelse nämns det som är skapat av människan såsom musik, litteratur men även religion och vetenskap¹⁴.

Ahmadi¹⁵ betonar att det är viktigt att tillvara ta resurser och starka sidor som finns hos individer. I ett möte mellan två kulturer utvecklas individen och får värdefulla resurser som

---

¹¹ Hylland Eriksen 2003. s.79

¹² Ahmadi 2003

¹³ Ibid. s.107

¹⁴ NE <http://www.ne.se>

¹⁵ Ahmadi

exempelvis två-språkighet eller kunskap om bemötandet av andra individer. Att kategorisera människor hindrar integration. Det blir då istället en ”vi och dom - känsla” som hämmar integrationen.

Lewis¹⁶ menar att man inte kan beteckna kultur som bra eller dålig, logisk eller ologisk då kultur är en uppsättning värderingar som präntas in i individen från födseln. Individen kommer oavsett ursprung finna sin livsåskådning som norm. Har man kunskap kring en annan kultur kommer man därmed finna en persons agerande som normalt för den kulturen.

En sådan kunskap kan alltså minska en ”kulturchock”. Lewis pekar också på språkets roll i hur vi agerar. Han talar om Benjamin Whorfs teori om hur språket vi talar är avgörande för hur vi tänker. Vårt sätt att tänka formas alltså av hur vi talar. Alltså kan två individer från två olika kulturer se samma händelse men registrera den på olika sätt beroende på vad språket ger för utrymme för att beskriva det som sker. Språket kan fungera som ett hinder i vår förståelse för människor från andra kulturer.

Kultur är den ”kollektiva programmering som gör att medlemmarna i en grupp skiljer sig från medlemmarna i en annan grupp”¹⁷. Denna programmering består av bland annat nationella värderingar och blir i slutändan en del i personligheten. Lewis (1997) betonar att det även finns en belöning i form av samhörighet för den som väljer att anpassa sig.

Integration:

Holmgren och Oweini¹⁸ definierar att integration sker när en invandrare och inrikes födda väljer att vara på ett sätt i samhället som gynnar både värdland och invandrargrupp. Integration ses som en aktiv process och ansvaret för integrationen ligger både hos värdland och invandrare. Man skiljer på en psykosocial integration och en materiell, objektiv integration. Med den psykosociala menas individens egen upplevelse av att vara en del i samhället och betyder att denne då gjort ett aktivt val av fri vilja för att bli integrerad. Den materiella integrationen mäter man i ex. ekonomisk status och tillgång till arbete¹⁹.

---

¹⁶ R.D.Lewis, När kulturer krockar, 1997

¹⁷ Ibid. s.35

¹⁸ Holmgren, Oweini 1999

¹⁹ Ibid

För att kunna uppnå integration måste den invandrande först gå igenom en sorgeprocess som hanterar det förlorade under migrationsprocessen till det nya landet. När detta skett, kan personen införliva de positiva och negativa erfarenheter den fått från sitt gamla och nya land och därmed skapa sig en realistisk framtidsvision.

Bakgrund och Statistik

Utav Sveriges ca 9,3 miljoner människor var 2008 ca 1,7 miljoner antingen födda utomlands eller barn till invandrare²⁰. Invandringen till Sverige har sett olika ut i olika tider och mottagandet av invandrare har präglats av hur samhället sett ut och vilka orsakerna till invandringen varit. Den tidiga invandringen till Sverige d.v.s. före 1970-talet, bestod främst av arbetskraftsinvandring. Det fanns arbete och invandrare blev därmed snabbt integrerade genom bland annat industriarbete som det fanns gott om. Men under 1970-talet rådde det oroligheter i många delar av världen och många politiska flyktingar, samt deras anhöriga, började anlända. Denna trend har fortsatt och idag har exempelvis kriget i Irak gjort att en mängd människor flytt till Sverige²¹.

Enligt siffror hämtade från SCB (Statistiska Centralbyrån) 2008, är det vanligaste skälet för invandring numera familjeskäl och anledningen till uppehållstillstånd är familjeband.

Familjeband kan innebära återförening med anhöriga, adoption eller familjebildning. Siffror från SCB 2008 visar att av den totala invandringen på 101 171 personer var 73 procent utomnordisk, d.v.s. 74067 personer. Gruppen är fördelad ca hälften män och hälften kvinnor. Sedan 2007 har antalet invandrare som kommit till Sverige p.g.a. synnerligen ömmande omständigheter eller skyddsbehov minskat med 4829 resp. 2002 personer. Siffror från 2007-2008 visar att antalet asylsökande i Sverige även minskar ganska rejält från 36207 personer år 2007 till 24342 personer 2008. Det är en minskning med 11865 personer! Av antalet som invandrade utgör kvinnor en tredjedel och resten män. Enligt SCB har detta förhållandet varit vanligt under 2000-talet.

Under 2008 fanns det ca 100 medborgarskap representerade bland de invandrade. Största gruppen är förståeligt Irakiska medborgare, de utgör ca en fjärdedel. Detta är ändå en minskning jämfört med året innan då invandrare från Irak utgjorde ca hälften av de asylsökande. Den näst största gruppen asylsökande var under 2008 somaliska medborgare och de var ca 14 procent²².

---

²⁰ http://www.scb.se/Pages/PressRelease____257212.aspx

²¹ Björkman, Jenny, Den svenska välfärdsmodellen – utveckling eller avveckling, 2003

²² http://www.scb.se/Pages/PressRelease____264550.aspx

Trots att Sverige haft flyktinginvandring i ca 40 år menar Björkman²³ att det är tydligt att integrationen inte fungerat så bra som den borde. Till detta finns många orsaker utöver samhällseliga förändringar som påverkat Sveriges ekonomi. Den vanligaste förklaringen lutar åt att det är avsaknaden av det svenska språket som försvårar integreringen. Detta är delvis sant, men inte hela sanningen då även invandrarnas svenskfödda barn – den s.k. ”andra generationen” – har svårigheter att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

En annan förklaring är att invandrare har sämre utbildning än svensken, detta är dock inte heller sant. Undersökningar visar att invandrare som kommit under 1990-talet överlag hade en högre utbildningsnivå än svensken. Diskussionen kring hur arbetsmarknadens läge påverkar integrationen är viktig då en stängd arbetsmarknad leder till socialbidragsberoende som främjar segregering²⁴.

Något att fundera kring är det faktum att Sverige gått från att vara ett homogent samhälle till ett pluralistiskt sådant och förändringen har skett snabbt. Den svenska identiteten har därmed förändrats från att vara begränsad till blonda och blåögda individer till en hel palett av olika färger. Processen att acceptera detta ”nya” synsätt kan te sig svår för ”infödda” men är nödvändig för att samhället ska kunna fortsätta att utvecklas. Att diskriminera invandrare på olika sätt ger endast negativa resultat i form av högre socialbidragstagande och att känslan av gemenskap i samhället försvinner²⁵.

Integrationspolitiken – vem bär ansvaret?

Innan 1969 ansvarade Arbetsmarknadsverket (AMS) för invandrings- och invandrarpolitiken som då betraktades som en del av arbetsmarknadspolitik. Från 1969 etablerades Statens invandrarverk (SIV) med ett ökat kommunansvar. Från och med 1996 har invandrings- respektive invandrarpolitiken betraktas som två delvis separata politikområden. Invandringspolitiken hanteras idag av Utrikesdepartementet med Migrationsverket (tidigare SIV) och SIDA som myndigheter. Invandrarpolitiken inordnas under Justitiedepartementet med Integrationsverket som ansvarig myndighet.²⁶

---

²³ Björkman, Jenny, 2003

²⁴ http://www.scb.se/Pages/PressRelease____264550.aspx

²⁵ Holmgren, Oweini 1999

²⁶ Appelquist, Maria, ”Flyktningsmottagandet och det svensk välfärdsstaten under 1990-talet”i SOU Prop.2000:37. Välfärd vid vägskalet. Stockholm. Fritzes, 2000

Skrivelsen *"Integrationspolitik för 2000-talet"*²⁷ redovisar för hur integrationspolitiken utvecklats sedan 1997 då riksdagen beslutade om mål och inriktning för integrationspolitiken i Prop. 1997/98:16. Regeringen redovisar också här sin bedömning av inriktningen på den framtida integrationspolitiken.

Enligt den ovannämnda propositionen skulle integrationspolitikens mål vara: *"...lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund, samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för"*.²⁸

Och enligt samma proposition skulle det integrationspolitiska arbetet särskilt inriktas på att: *"..ge förutsättningar till individens egen försörjning och delaktighet i samhället, värna grundläggande demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och möjligheter, samt förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism"*.²⁹

---

²⁷ Regeringens skrivelse 2001/02:129. Integrationspolitik för 2000-talet. Skr. 2001/02:129

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

Metod

Vi har valt att använda oss av kvalitativ forskningsmetod utifrån vår studies syfte och dess frågeställningar. Vi kommer därmed att använda oss av forskningsintervjun för vår datainsamling. Med den kvalitativa forskningsintervjun sätts intervjupersonens livsvärld och dennes relation till den i fokus. Syftet är inte bara att beskriva, utan även att förstå det som den intervjuade upplever. Forskningsintervjun är ett strukturerat samtal kommet ur ett bestämt ämne. Datainsamlingen sker både på det faktiska planet och också meningsplanet. Intervjuaren måste alltså även tolka det som inte sägs, det som är underförstått. Målet med den kvalitativa forskningsintervjun är att få en nyanserad beskrivning av intervjupersonens livsvärld i ord, istället som i den kvantitativa forskningen, siffror³⁰.

Tillvägagångssätt

Vi bestämde oss redan tidigt i studien att vi föredrog kvalitativa intervjuer då vi ansåg att detta skulle passa vår studie bäst. Syftet har varit att ta reda på hur människor resonerar kring olika situationer. Då vårt syfte med studien har varit att belysa hur det är att leva i Sverige med en annan etnisk bakgrund tycker vi att denna metod har kunnat bidra till detta.

Denscombe förklarar att kvalitativa undersökningar ger en mer detaljerad kunskap om det man vill studera. För att få bredd på vår studie valde vi att intervjua 12 personer. Eftersom vi var tre personer så tyckte vi att det skulle lämpa sig bäst att intervjua 4 var för att inte riskera att informanten skulle uppleva det som jobbigt att svara gentemot alla tre³¹.

Då vi själva har kontakter inom vår målgrupp valde vi att dessa skulle hjälpa oss att finna ”lämpliga” informanter. Med detta menar vi informanter som växt upp i Sverige eller bott här en längre tid. Vi anser att antalet informanter är tillräckliga för att uppnå vårt syfte, samtidigt som det hade varit intressant att intervjua fler. Men på grund att begränsade resurser och tanken om att materialet kan bli ohanterligt och man kanske inte lyckas få en överblick, nöjde vi oss med antalet. Trost anser att denna begränsning även bidrar till att det blir lättare att se viktiga detaljer som förenar eller skiljer sig åt³².

---

³⁰ Kvale, Steinar, Den kvalitativa forskningsintervjun.,1997

³¹ Ibid.

³² Trost, Jan, Kvalitativa intervjuer. Lund: studentlitteratur 2005

Innan vi började våra intervjuer så skickade vi vår intervjuguide till vår handledare som ansåg att frågorna var relevanta för vår studie. Vi sökte även i olika litteraturer för att få tips och råd om olika intervjumetoder. Vid vår första kontakt med våra informanter så förklarade vi hur intervjun skulle ske och kort vad vår studie skulle handla om. Responsen var positiv från samtliga och vi kunde därefter boka tid med dem. Vi började med en ”test-intervju” för att se ifall våra frågor fungerade lika bra i praktiken. Då vi insåg att en del justeringar var i behov av att göras så gjordes detta innan vi fortsatte våra intervjuer. Innan intervjuerna började så talade vi om våra etiska överväganden och om att man när som helst kunde avbryta intervjun. Intervjuerna skedde i deras hemmiljö, då det var mest praktiskt och vi ansåg att det förmodligen skulle vara mest behagligt för intervjupersonerna. Då vi var en och en som intervjuade valde vi att spela in intervjuerna på en bandspelare. Detta för att vi skulle kunna ägna oss helt och hållet åt intervjun och inte vara upptagna av att anteckna och försöka komma ihåg vad som sagts. En annan anledning var också att vi skulle kunna lyssna på varandras intervjuer senare.

Trost³³ nämner en nackdel med ljudinspelningar vilket är att man sedan måste skriva ut de ordagrant och att detta är tidskrävande. Vi håller med om att det har varit tidskrävande samtidigt som vi anser att det har varit till en stor fördel att kunna bearbeta materialet på detta sätt, då man kanske hade glömt bort vissa viktiga detaljer annars. Sedan satte vi oss ner och lyssnade på varandras intervjuer och läste utskriften, och kunde jämföra och hitta gemensamma drag och även skillnader.

Under vårt arbete att ta fram resultatet i våra intervjuer har vi använt oss av det som Kvale³⁴ kallar för en ”sex steg modell”. Bland dessa steg som han nämner, finns det ett fjärde steg där intervjuaren ska tolka den utskrivna intervjun. Vidare kan man urskilja i detta steg tre tillhörande delmoment, som vi har utgått ifrån:

1. man *strukturerar intervjumaterialet* inför analysen, sedan
2. man *kartlägger materialet* genom att t.ex. eliminera överflödig material och sist
3. man *slutför själva analysarbetet* där man kan kartlägga informanternas uppfattningar om det undersökande problemområdet som kan ge forskaren nya perspektiv.

---

³³ Trost, Jan, 2005

³⁴ Kvale, Steinar 1997 s.171

Vi har använt oss i vårt resultat av vad Kvale kallar för ”*meningskoncentring*”³⁵. För att uppnå en relevant meningskoncentring av våra data har vi valt att formulera om olika meningar från våra informanter. Data har formulerats om mer koncist, exempelvis har vi tagit bort överflödiga data såsom skratt och pauser. Vi har gjort detta för att lyfta fram det väsentliga i deras uttalande men också för att underlätta för genomförandet av analysen vid senare tillfälle.

Validitet:

Validering sker i sju stadier: tematisering, planering, intervju, utskrift, analys, validering och rapportering. *Tematisering* handlar om att huruvida teorierna är förankrade i det man undersöker. Genom noggrann *planering* stärks validiteten. Här ingår även etiska överväganden d.v.s. att studien gynnar mer än vad den skadar. Validiteten i *intervjun* handlar om informanternas rapporter och intervjukvalitén. Intervjukvalitén stärks genom att kontrollera erhållen information. Språkformen för *utskriften* påverkar validiteten. *Analys* handlar om tolkningen av intervjutexterna är hållbara. *Validering* handlar om hur man väljer att validera sin studie. Hur vi väljer att redovisa, vår *rapportering* av undersökningens huvudresultat, påverkar också den validiteten av resultaten³⁶.

Validitet är ett mångfacetterat och komplicerat begrepp som kan tolkas på olika sätt.

Enligt Svenning³⁷ handlar validitet om att fånga verkligheten och att lyckas mäta det man avser att mäta. Den inre validiteten handlar om själva projektet och den kopplingen som måste finnas mellan empiri och teori. Den yttre validiteten handlar om projektet som helhet, där möjligheten till generalisering sker utifrån en specifik studie³⁸.

Eftersom den inre validiteten handlar om hur vi har lagt upp vårt projekt med dess delar, måste alla delar som ingår i projektet uppnå validitet för att hela vår uppsats ska uppnå validitet.³⁹ De etiska överväganden vi gjort diskuteras senare i studien. Vi upplever att de teorier vi använt oss av har kunnat tillämpas i förhållande till empirin.

Då vi skrivit en kvalitativ studie har vi funnit det lättare att uppnå inre validitet än vi tror vi skulle ha funnit om vi gjort en kvantitativ studie.

---

³⁵ Kvale, Steinar 1997

³⁶ Ibid.

³⁷ Svenning, Conny (2003) Metodboken. Eslöv: Lorentz förlag. 5:e upplagan

³⁸ Ibid.

³⁹ Kvale, Steinar, 1997

Vi känner att själva skrivandet av uppsatsen har varit till hjälp för att sätta ordning våra tankar kring ämnet. Under intervjuernas gång var vi noggranna med att tydliggöra vad vi syftade på i själva frågorna för att stärka validiteten. Varje fråga som väckte undran om dess betydelse från informanternas sida gjorde att vi omformulerade frågan för att informanterna lättare skulle förstå. Vi förklarade även begrepp och gav exempel på i vilka samband begreppen kan användas. Efter intervjun gick vi igenom svaren tillsammans med informanten för att kolla att alla uppgifter vi fått var korrekta och för att se att vi inte missat eller feltolkat något. Vi gav även informanterna möjligheten att rätta till sina svar.

På så sätt upplever vi att vi varit försiktiga med att inte missa värdefull information samtidigt som vi känner att detta hjälpt oss att få fram tydligt information. Utskriften har skett på talspråk för att få så korrekt översättning från muntligt till skrift. Vi tycker att vi på detta sätt har stärkt vår validitet genom att noggrant gå igenom de sju stadierna av validering.⁴⁰

Reliabilitet:

Reliabilitet handlar om att resultaten skall vara tillförlitliga. Tumregeln är att det skall kunna genomföras två studier med samma syfte och med samma metoder, som sedan leder fram till samma resultat. Däremot är tankegångarna kring tillförlitlighet olika vad gäller kvantitativa undersökningar jämfört med kvalitativa. En kvalitativ undersökning är exemplifierande medan en kvantitativ studie mer generaliserande. Kraven för reliabilitet är alltså lägre för en kvalitativ studie än för en kvantitativ undersökning som har som mål att vara generaliserande⁴¹.

Flera av de svar vi fick av våra informanter liknade varandra och detta kan bero på att det var samma problemområde vi syftade på och att frågeställningarna vi hade formulerat var detsamma. Vi använde oss av tolkningar och omformuleringar av informanternas svar. Vi bekräftade våra informanter under intervjuens gång eftersom vi ansåg att en diskussion och inte en monolog kan kännas mer öppet och givande för båda parterna. Utöver våra intervjufrågor ställde vi ledande följdfrågor för att vara säkra på att vi förstätt vad informanterna menat med sina svar.

---

⁴⁰ Kvale, Steinar 1997

⁴¹ Svenning, Conny, 2003

Generaliserbarhet

Kvale⁴² menar att vi generaliserar olika beroende på det sammanhang vi befinner oss i. Han talar om *fyra olika generaliserbarheter*. Den första som nämns är den *naturalistiska* som baseras på personlig erfarenhet och tyst kunskap om något och skapar förväntningar som kan bli explicita kunskapspåståenden. Den andra är den *statistiska* generaliseringen som bygger på undersökningspersoner som slumpmässigt valts ut ur en population och generaliseringen är därmed mer formell och explicit. Ett fåtal intervjupersoner kan här alltså ses ge värdefull kunskap för ett utvalt ämne, dock blir antalet för litet för att kunna generalisera enligt denna form. Den tredje generaliserbarheten är den *analytiska* och där ser man till de skillnader och likheter som finns mellan två situationer där den ena finns för att jämföra med den andra för att se om resultaten i den ena undersökningen kan ge vägledning för den andra. Den fjärde generaliseringen avgörs av vem som utför den analytiska generaliseringen, forskaren eller läsaren och användaren? Oavsett är det viktigt att forskaren tillhandahåller tillräckligt med belegg för att kunna genomföra den analytiska generaliseringen⁴³.

Vi har intervjuat 12 personer sammanlagt, dock är tolv personer ett litet antal jämfört med antalet människor med annan etnisk bakgrund som lever i Sverige. Vi kan därför inte garantera generaliserbarheten, vilket även är svårt i andra kvalitativa undersökningar trots större tid och utrymme. Vi kan dock se vissa gemensamma mönster hos informanterna.

---

⁴² Kvale, Steinar, 1997

⁴³ Ibid.

Etiska dilemman

Kvale menar att det finns fem etiska frågor man måste ställa sig innan en intervjuundersökning. Man måste fråga sig om och på vilket sätt arbetet **förbättrar människors** situation. Därefter måste man se till att få **samtycke** från informanterna och se till att informanternas **konfidentialitet** skyddas. Man måste även tänka på de **konsekvenser** som kan uppstå för de deltagande och se till sin **egen roll** i forskningen för att säkerställa forskningens **validitet**⁴⁴.

Vi tror att vårt arbete kan väcka viktiga frågor kring integrationspolitiken - Fungerar den och i så fall hur? Vi känner även att det är viktigt att de som behandlas i vårt arbete får sina röster hörda i debatten kring invandrares situation i Sverige.

Vi har innan varje intervju hämtat samtycke från informanterna och förklarat genomgående vad vårt arbete går ut på. Vi har även förklarat för dem att deras identiteter är skyddade och att inga uppgifter som kan avslöja deras identitet kommer att offentliggöras. Vi tror inte att det kommer att uppstå några negativa konsekvenser för informanterna av detta arbete utan vi tänker oss att arbetet istället kan öppna upp för vidare diskussioner kring invandrares situation i Sverige. Vi tänker oss även att det har kommit positiva konsekvenser utifrån vårt arbete i att informanterna fått ett tillfälle att avbörda sig den oro de känner inför sin situation och över de problem som finns i Sverige just nu. Konfidentialiteten är också säkerställd vid eventuell publikation. Genom att se till konfidentialiteten för informanterna tror vi att de inte riskerar att på något sätt bli utsatta för repressalier på deras arbeten p.g.a. uttalade åsikter. Kvale menar att det finns en risk att intervjuaren identifierar sig för mycket med intervjuobjekten och därigenom förlorar sin objektivitet och kritiska perspektiv⁴⁵. Vi har kontinuerligt under arbetets gång fört diskussioner kring vår förförståelse för att behålla vår objektivitet under hela processen.

Urval

Urvalet av informanter har grundat sig på i vilket mån personerna kan hantera det svenska språket och som kommit till Sverige i tonåren eller senare i livet. Sammanlagt har vi intervjuat 12 personer. Det var ett krav från vår sida att dessa människor skulle kunna uttrycka sig väl på svenska för att intervjuerna skulle genomföras så tillförlitligt så möjligt.

---

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Kvale, Steinar, 1997

Därmed har urvalet av våra informanter skett med viss styrning från vår sida. Det blev vad Denscombe⁴⁶ kallar för *snöbollseffekt*. Snöbollseffekten är en process där en person hänvisar till nästa person som kanske hänvisar till ytterligare en person och så vidare.

Snöbollseffekten innebär däremot inte en total avsaknad av påverkan från vår sida, även här påverkas urvalet av informanternas val av följande tillfrågade informant.

Vetenskapsfilosofisk position

Hermeneutisk tolkning

Hermeneutisk tolkning handlar om att studera tolkning av texter. Syftet är att få en giltig och gemensam förståelse av en texts mening. Vid en forskningsintervju förvandlas den muntliga diskursen till en text som ska utsättas för tolkning. Då texten som ska tolkas är producerat av en intervju så är texten förhandlingsbar med intervjupersonerna. Det finns sju principer för hermeneutisk tolkning och vår tolkningsprocess har skett utifrån principen om en *ständig växling mellan delar och helhet* som följer av den hermeneutiska cirkeln. För att få en uppfattning om textens helhet så tolkas de enskilda delarna och dessa relateras återigen till helheten och så fortsätter det så i en fruktbar cirkel som bidrar till att få en djupare förståelse av det empiriska materialet.⁴⁷

---

⁴⁶ Denscombe, M., Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inomsamhällsvetenskaperna. Lund: Studentlitteratur, 2000

⁴⁷ Kvale, Steinar, 1997

Teoretiska perspektiv

Stigmat teori

För att förklara hur individen anpassar sig till benämningen invandrare kan man använda sig av Goffmans⁴⁸ teori om stigma och dess effekter.

Ordet stigma kan spåras tillbaka till de gamla grekernas tid och användes då för att beskriva tecken som brändes eller skars in i kroppen på en individ för att visa att denne var moraliskt avvikande ex. en slav, brottsling eller en förrädare. Brännmärket aviserade för alla att det här var en person att undvika. I samband med kristendomens frammarsch fortsatte termen att användas men innefattade då även medfödda fysiska defekter.

Stigma eller stigmatisering handlar i vår tid om människor som är avvikande på något sätt. Man har ett stigma, en avvikelse av något slag som kan vara exempelvis en fysisk defekt eller ett personlighetsdrag som inte godtas av de sociala ramar man befinner sig i.

Att vara invandrare i Sverige är att vara avvikande och därmed ett stigma i många kretsar. Att en person har ett stigma i en krets behöver däremot inte betyda att personen inte passar in någonstans. Ett stigma som kan anses vara avvikande i en grupp kan ses som en tillgång i en annan. Exempelvis kan det när det kommer till att arbeta med invandrare vara mycket positivt att själv ha invandrarbakgrund eftersom man då förväntas ha en specifik förståelse som ”infödda” inte har.

För att förklara hur stigma uppstår måste man se hur en individs identitet skapas i mötet med andra människor och vilken roll individen har. Goffman menar att individer vid första anblicken kategoriserar in varandra i sociala identiteter. Med den sociala identiteten följer vissa egenskaper exempelvis ”hederlighet”, som är en *personlig* egenskap eller ”yrke” som är en *strukturell* egenskap. Den sociala identiteten ger oss sedan normativa förväntningar på hur en individ ska bete sig. Om dessa förväntningar, eller krav, inte uppfylls dömer vi individen som avvikande, vi stämplar personen. Dock är det viktigt att poängtera att det endast är egenskaper som är *oförenliga med mönstret* av den sociala identiteten som berörs. Därmed kan man säga att stigma uppstår i relationen mellan ett attribut och ett mönster, eller i diskrepansen av denna.

---

⁴⁸ Goffman, Ervin, Stigma - den avvikandes roll och identitet. Hallandspostens boktryckeri AB, Halmstad 1971

Enligt Goffman⁴⁹ finns tre olika typer av stigman:

Kroppsliga stigman som ex. fysiska handikapp

Karaktärsstigman som missbruk eller att vara brottsling

Gruppstigma där etnicitet, religion, klass och kön ingår.

Dessa kan även delas in i *synliga* eller *osynliga* stigman. Synliga stigman är som beskrivs de som man ser exempelvis hudfärg eller fysiska handikapp. Då denna sorts stigma inte kan döljas får individen hitta sätt att handskas med detta. Under sin livstid kommer individen säkerligen få uppleva s.k. *misskrediterade* situationer där han eller hon konfronteras med fördomar kring sin avvikelse. Detta är säkert väldigt störande och kräver mycket energi av individen som måste förklara sig själv.

När det kommer till det osynliga stigmat går detta att dölja och individen behöver därmed inte hantera några dagliga konfrontationer. Däremot nämner Goffman s.k. *misskreditabila* situationer där avslöjandet av det dolda stigmat orsakar plågsamma upplevelser⁵⁰.

En individ med muslimskt ursprung har under de senaste åren efter attentatet mot World Trade Center säkert fått höra många hemska saker om sitt ursprung. Vi kan bara ana hur jobbigt det måste vara för en oskyldig person att tvingas bära skuld för några få extremisters skull.

Stigmatisering kan användas som ett kraftfullt socialt verktyg för att skapa kontroll. Genom stigmat kan man utesluta och utöva makt över individer som man anser vara annorlunda. Man kan göra så att den uteslutna gruppen blir något främmande, okänt och farligt och på så sätt öka på stigmat. För den som blir stigmatiserad kan livet påverkas i en negativ riktning där en känsla av utanförskap är dominerande⁵¹.

---

⁴⁹ Goffman, 1971

⁵⁰ Ibid

⁵¹ <http://www.rfsl.se/halsa/?p=4140>

Identitetsteori

Kärnan i identitetsbygganden är individens syn på sig själv i relation till omgivningen. Den egna livshistorien, kulturella referenser och samhällsvillkor är faktorer som spelar in för identitetsbyggandet. För att kunna utvecklas som människa ska man uppfatta sig som en enskild individ och låta sig utvecklas i relation till andra människor. Enligt Ahmadi finns det två ideologier som beskriver människan i relation till sin omgivning, *individcentrad* och *gruppcentrerad*. Ideologierna kallas även för *individualism* och *holism*.

Dumont⁵² syftar på att man i det moderna samhället talar om individen som ett objekt som en oberoende enhet med högsta värdet. Den enskilda individen uppfattas som självständig och unik och har prioritet framför den sociala individen. I Sverige utgår man ifrån individualismen, det innebär bl.a. att man har ett unikt personnummer som inte är beroende av vilket familjenamn man bär, alla betalar skatt och alla har rätt till egen bostad. Alla människor, vare sig man är kvinna eller man, ung eller gammal har samma värde i samhället⁵³. I andra samhällen där den gruppcentrerade ideologin läggs fokus på så ligger den största betoningen på relationerna mellan människor. Det yttersta värdet ligger hos omgivningen som då är t.ex. familjen och släkten. Som enskild individ är man en del av en enhet och ses i förhållande till den enheten.

Ahmadi skriver att en persons identitet utvecklas med den sociokulturella miljön och därför är det viktigt att man tar hänsyn till invandrarens kultur och annorlunda jaguppfattning då dessa kan ha svårt att bilda en egen identitet.⁵⁴

De som fötts i en minoritetsgrupp ska ta ställning till om de ska tillhöra ursprungsgruppen eller söka sig till den grupp som är majoritet i samhället. Då språk och utseende kan skilja sig från det nordiska utseendet så har invandrare inget annat val än att ta ställning till sitt ursprung och identitet. Detta eftersom de är medvetna om skillnaderna och inte kan smälta in på samma sätt som majoritetsbefolkningen. För att kunna forma sin egen etniska identitet så måste individen i första hand hitta sätt att identifiera sig med olika grupper där man känner tillhörighet till. För det andra ska individen inte bara vara som alla andra utan vara sig själv. Enligt Friséen och Hwang ska identiteten formas mellan dessa två sätt, alltså *”Identiteten formas i en process av differentiering och integration”*⁵⁵.

---

⁵² Ahmadi, 2003

⁵³ Ibid

⁵⁴ Ibid

⁵⁵ Friséen, Ann, Hwang, Philip. Ungdomar och identitet 2006, Natur och Kultur, Stockholm s. 87

Invandrarungdomarna hamnar mitt emellan två kulturer, hemlandets och det svenska. Individens värdesystem, trossystem och livsstil är sociala konstruktioner och varje individs identitet präglas av kulturen och/eller miljön där identiteten har formats. För att konstruera en bild av ”jaget” är kulturen och gemensamma värderingar nödvändiga.

Då klyftan mellan den kultur individen tagit till sig och den kulturen som dominerar i samhället kan vara stor så kan det leda till att individens hela värdesystem bryter ihop och individen förlorar sin inre integritet. Därmed kan varje flytt till ett samhälle med annan kultur innebära en rekonstruktion av individens identitet, men då avståndet mellan dessa kulturer är stort så kan rekonstruktionen leda till en bristning mellan individens förflutna och verkligheten. Det kan också resultera i att individen inte kan identifiera sig med de sociala grupperna i samhället, vilket kan leda till ännu en marginalisering. Individen behöver då återskapa sitt värdesystem. Samhället måste dock ge individen möjlighet att identifiera sig med samhällets sociokulturella liv.⁵⁶ Friséén beskriver att i samhällen som Sverige där etniska grupper lever tillsammans blir individens etnicitet aktualiserad när man ska specificera var man kommer ifrån. Detta händer alla som invandrar oavsett orsak. Den etniska identiteten blir satt i jämförelse med majoritetsbefolkningen i det nya landet och kan starta processer som gör att individen måste välja att ta till sig eller att ta avstånd från både den nya och den gamla etniska identiteten. Denna process kallas ackulturation.⁵⁷

Kristeori

Det som fångade vårt intresse och gjorde att vi fick en ny och oväntad insynsvinkel var när vi sökte efter litteratur till vår studie i Universitetsbibliotekets katalog med sökord ”invandring” och ”identitet”. Då dök det upp en bok skriven av Elsie Franzén ”Att bryta upp och bryta land”. När vi började läsa upptäckte vi att hon drar en intressant parallell med Cullbergs klassiska bok ”Kris och utveckling”. Vi fick läsa och jämföra dessa två böcker och vi blev övertygade av hennes olika argument som pekar på att invandringen är en komplicerad kris som den invandrade människan går igenom.

---

⁵⁶ Friséén, Ann, Hwang, Philip, 2006

⁵⁷ Ibid

Johan Cullberg är känd för hans kriteori. Han delar in krisens förlopp och symptom i fyra faser.⁵⁸ *Chockfasen* kommer i det initiala skedet. Den kan omfatta timmar eller dagar och utsätter människan för stark påfrestning där försvaren mobiliseras. Starka känslor som vrede och hat, vanmakt och förtvivlan, överklighet och tomhet, utslöcknande och kraftlöshet dominerar i det här skedet. *Reaktionsfasen* är nästa fas. Den inträffar när innebörden av vad som hänt börjar förstås och det inte längre går att förneka det inträffade. Tillsammans med chockfasen varar reaktionsfasen i 4-6 veckor. *Bearbetningsfasen* består av återgång till nuet. Nu bearbetas betydelsen av vad som orsakat krisen, detta kan ske både i vaket tillstånd och i drömmen. I denna fas är behovet att tala om vad som hänt som störst, och detta ska ses som positivt eftersom att sätta ord på krisen är en del av bearbetningen. *Nyorienteringsfasen* innebär en större förmåga till socialt liv, till nya relationer och en öppenhet i inställningen till framtiden.

Vi kommer i vår uppsats fokusera på krisen som existentiell utmaning, som han kallar det, och vad som kan utlösa det.

Cullberg definierar den traumatiska krisen som ”*Individens psykiska situation vid en yttre händelse som är av den arten eller graden att den fysiska existensen, sociala identiteten och tryggheten eller de grundläggande möjligheterna till tillfredsställelse i tillvaron hotas*”.⁵⁹

Man brukar sällan tala om en enda förlust när det gäller invandring, utan det handlar om många sådana förluster, enligt Elsie C. Franzén. Vid invandring kan antalet förluster vara mycket större än vid andra kristillstånd som orsakas av bl. a.⁶⁰ :

1. Förlust av nästan alla människor man känner, det som Cullberg⁶¹ kallar för *objekt förlust*
2. Integritetsförlust, att inte länge kunna bestämma över sin situation, det som Cullberg nämner som *autonomiförlust*
3. Förlust av språk, skolmeriter, yrkesstatus, kontaktnät m.m. som kan vidarekopplas till Cullbergs *social skam –att förlora sitt ansikte,*
4. Förlust av det samhälle och det landskap där man växt upp det som Cullberg kallar för *samhällsförändringar*

---

⁵⁸ Cullberg, Johan, Kris och utveckling, Natur och Kultur, Stockholm 2006

⁵⁹ Cullberg 2006 s.120

⁶⁰ Franzén, Elsie, Att bryta upp och bryta land , Natur och Kultur, 2000, s.58

⁶¹ Cullberg 2006

5. Identitetsförlust som brukas nämnas av Cullberg som *katastrofer*

Psykiska försvarsmekanismer

Det är vanligt att psykiska försvarsmekanismer förekommer vid kris, och speciellt i det akuta skedet i krisen, i reaktionsfasen. I reparationsfasen är de däremot inte lika starka.⁶² Enligt Cullberg och Franzén finns det bl.a. försvarsmekanismer som också dyker i invandringens kris. Dessa är:

Förnekande – där man förnekar det som har hänt, de svårigheter som man möter i det nya landet eller förnekar hela situationen och den nya identiteten som invandrare.⁶³

Regression – det man brukade klara av innan känns oöverstigligt svårt och man blir till följd mer beroende av andra. Här kan också ingå andra reaktioner såsom t.ex. : raseriutbrott, ovilja att ta ansvar och att ta beslut över sin situation.⁶⁴

Isolering – man vet allt som har hänt men man tränger bort det omedveten, till skillnad från förnekning. Det kan komma till uttryck genom attacker av panikångest eller svimningsanfall osv.⁶⁵

Projektion - man omedveten lägger orsaken till misslyckande och svårigheter hos omgivningen. Detta tillstånd kan ta former av omotiverad misstro eller misstänksamhet mot omgivningen.⁶⁶

---

⁶² Franzén 2000, s.62

⁶³ Ibid, s..63

⁶⁴ Franzén 2000, s.64

⁶⁵ Franzén 2000 s.64

⁶⁶ Ibid, s. 64-65

Tidigare forskning

Ett problem vi har stött på när vi skulle utforska om det finns tidigare forskning var att avgränsa området för just studier om invandrare finns det gott om i svensk forskning. Anledningen till att vi har valt att ta upp just dessa arbeten är att de kan sägas representera ett spektrum av olika ansatser i förhållande till de områden vi har valt att diskutera.

Betänkandet ”*Sverige, framtiden och mångfalden*”⁶⁷ ger ett överblickande insyn in i invandrades situation. Denna kommitté har fått i uppdrag av regeringen att undersöka hur invandrapolitiken såg ut i Sverige under 1990-talet. Ett stort antal forskare och tjänstemän blev engagerade att ta fram material och genom besök i område som Hammarkullen, Rosengård och norra Botkyrka få en övergripande bild över invandrarens situation.

Kommittén har genomfört omfattande analyser av den invandrade befolkningen levnadsförhållanden dessutom fokuserade den på frågor om arbete och utbildning.

Samma kommitté ansåg att förutom de allmänna förhållanden som gäller i Sverige för inflyttade påverkas den långsiktiga integrationen av faktorer som personliga förutsättningar, utbildning, vistelsetid och kulturell bakgrund. Kommittén har även tittat på hur den pågående inflyttningen ser ut inklusive mottagningar av flyktingar och deras anhöriga. Resultatet som kommittén kom fram till är att nya mål och riktlinjer för invandrapolitiken var nödvändiga.

Slutbetänkandet ”*Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*” kom 2006 och är skriven på uppdrag av regeringen. Den hade som särskild utredare professor Masoud Kamali. I uppdraget ingick att identifiera diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet och dess konsekvenser i förhållande till de integrationspolitiska målen. I korthet, de övergripande målen som 1997 fastställdes för integrationspolitiken var att alla som bor i Sverige, oavsett etnisk och kulturell bakgrund, skall ha lika rättigheter och möjligheter, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund och en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i.

Kamali, som är väldigt kritiskt om hur integrationspolitiken har fungerat i praktiken, anser att integrationspolitiken nått en återvändsgränd eftersom ”*den endast kan förverkligas genom att*

---

⁶⁷ SOU 1996:55

*ständigt återskapa uppdelningen mellan "vi" och "dem"*⁶⁸. Enligt samma betänkande behövs integrationspolitiken just på grund att det finns sådan uppdelning mellan "vi" svenskar " som är integrerade och "de" "invandrarna" som ska integreras i vårt samhälle.

Resultatet som denna betänkande kom fram till var att olika typer av diskriminering är både en orsak och en konsekvens av maktojämlikheten i Sverige och att den är beroende av olika samhälliga aktörer, institutioner samt individuella handlingar. Vidare tas fram i samma betänkande en intressant diskussion om vilka processer som utgör grunden för vad Kamali kallar för en "*etnisk utsortering*". Med *etnisk utsortering* menar han diskursiva konstruktionen av "vi" och "de andra".⁶⁹

Ahmadi⁷⁰ pekar på konsekvenserna av en misslyckad integration. Boken "*Ungdom, kulturmöten, identitet*"⁷¹ syftar till att uppmärksamma invandrarungdomars specifika situation och de behov och problem som kan uppstå dessa. Här beskrivs att ungdomarna lever i två världar samtidigt och att diskriminering och segregation i mångt och mycket påverkar deras identitet. Konsekvenserna av att uppleva diskriminering kan bli depression, eller bristande självkänsla men även en bristande solidaritetskänsla och i värsta fall lagförbrytelser.

Al- Badawi har forskat om migrationsprocessen och menar att "*Migration är en dynamisk process som innebär en psykisk och fysisk förflyttning i rum och tid*"⁷². Processen påbörjas redan när beslutet att flytta till ett annat land är taget och avslutas när individen hittat ett nytt, välkomnande land där han eller hon kan rota sig i. Al- Badawi delar in migrationsprocessen i tre faser: hemlands-, flykt- och mottagandefasen. Olika faktorer i processen avgör hur individen klarar att gå igenom denna process. I hemlandsfasen är den socialekonomiska situationen och individens utbildning faktorer som påverkar. Även skälet till att flytta och individens tolerans och acceptans gentemot andra värderingar är något som måste has i åtanke. Al-Badawi menar att orsaker till psykosociala problem som finns hos en individ oftast står att finna i de påfrestningar och upplevelser som den gått igenom i migrationsprocessen. Att lämna sitt hemland innebär att förlora trygghet och säkerhet, men även en social status och detta kan orsaka stresstillstånd.

---

⁶⁸ SOU 2006:79

⁶⁹ SOU 2006:79

⁷⁰ Red. Nader Ahmadi 2003

⁷¹ Ibid

⁷² Ahmadi 2003 s.116

I flyktfasen står individen utan något skyddssystem förutom eventuella familjemedlemmar och eventuella pengar de har med sig. Detta kan föra med sig faror. Man kan exempelvis bli utsatt för människosmuggling. Att sakna tillgång till vård blir också en stor fara.

Mottagandefasen delas in i två perioder. Den första är när individen är på en flyktingförläggning och väntar på uppehållstillstånd och den andra är när individen fått uppehållstillstånd och fått en viss stabilitet med exempelvis egen bostad. När mottagandefasen är över går individen in i integrationsfasen⁷³.

---

⁷³ Ahmadi 2003

Förförståelse

En av principerna för en hermeneutisk tolkning är att man ska ha kunskap om en texts tema. Kvale menar att man i en kvalitativ forskningsintervju måste ha omfattande kunskaper kring temat för att på bästa sätt kunna tolka nyanser i informanternas uttalanden. Denna *förförståelse* hjälper intervjuaren att sätta informantens meningar i ett sammanhang. Att ha kunskap kring metoder innebär även att den som intervjuar är medveten om hur resultatet kan påverkas av hur en fråga blir ställd⁷⁴.

Alltså kan man säga att förförståelsen påverkar hur arbetet ska genomföras. Att ha förförståelse innebär att ha kunskap om det man studerar. Kunskapen kommer att styra de *frågor* som ställs, utifrån relevans och tidigare forskning, och *hur* dessa ställs. Kunskapen kan erhållas genom litteraturstudier men även genom att vara i en miljö som är relevant för studierna och som kan ge forskaren kunskap kring lokal jargong, rutiner eller de maktstrukturer som existerar⁷⁵.

Vår förförståelse är grundad i olika kunskaper som vi kommit i kontakt med på olika sätt.

Dels har vi alla tre bakgrunder i andra länder än Sverige. Två av oss har föräldrar som har invandrat till Sverige medan den tredje av oss själv invandrat. Vi tror denna kunskap är mycket viktig i förståelsen av invandrare och de processer som de genomgår. Vi har tidigare samtalt med våra föräldrar kring deras tidigare liv i sina ursprungsland och hur de upplever att leva i Sverige och har därigenom vunnit kunskap som vi anser relevant för vår förståelse.

Utöver att ha en känslomässig bindning till denna studie på detta sätt har vi även skaffat oss teoretisk kunskap för att på bästa sätt kunna tolka och analysera data vi fått in. Vi har alla tre gått kursen ”Etnicitet och Migration 7,5 poäng” på Göteborgs universitet och därigenom fått kunskap om migrationsprocessen och levnadsvillkoren för invandrare i Sverige⁷⁶.

Vi har även studerat tidigare forskning kring invandrare och den invandringspolitik som finns i Sverige för att ha en gedigen bakgrund inför analysen. Därmed upplever vi att vi har inskaffat oss tillräcklig kunskap enligt ett hermeneutiskt synsätt.

---

⁷⁴ Kvale, Steinar 1997

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Kursen Migration och etnisk mångfald SOM 200, Göteborgs universitet

Informanter

Alla namn är fingerade

Anna, 34 år

Är född i Rumänien. Hon kom till Sverige julen 2000 och hon hade bott i Sverige i cirka 9 år. Hon kom till Sverige pga. kärleken, för att hon blev kär i en svensk man. Hon är gift och har en liten dotter. Hon har jobb hon trivs med och eget bostad.

Alexandra 31 år

Hon är född i Rumänien och kom till Sverige för 9 år sedan. Hon kom till Sverige för att hon ville resa. Hon arbetade ett år som au-pair i Sverige. Det var då hon träffade hennes nuvarande man. Hon har två barn, är gift och hade arbetat innan hon blev mammaledig med barn nummer två. Hon har eget bostad.

Raluca, 27 år

Hon är född i Rumänien och kom till Sverige för 8 år sedan. Hon kom hit för att arbeta, hon arbetade ett tag som au-pair i Sverige. Hon är singel och hon har en tidsbegränsad anställning. Hon hyr en tvåa i första hand.

Felicia, 33 år

Hon är född i Rumänien och kom till Sverige för 5 år sedan, i augusti 2004. Hon kom till Sverige för hon hade träffat en svensk man och de bestämde sig att bosätta sig i hans hemland. Hon är gift och har två söner tillsammans med hennes man. Hon studerar till jurist, hon kompletterar sin utbildning från hemlandet. Hon bor i en 3: a i stan, en bostadsrätt.

Alberto, 58 år

Han är född i Argentina i Buenos Aires och kom till Sverige i februari 1979.

Han kom som politisk flykting, som kvotflykting. I Argentina satt han i fängelse p.g.a. sina politiska åsikter och när han kom ut hade han bara ett alternativ om han ville leva och det var att lämna landet. Sverige var då det enda landet som svarade positivt att ta emot flyktingar. Det fanns en lag att folk som inte var dömda för något och satt fängslade för politiska åsikter kunde lämna landet. Nu har han levt ca 30 år i Sverige

Beatriz, 46 år

Hon är född i Montevideo i Uruguay och kom till Sverige i februari 1979. Hon följde med sina föräldrar som kom hit som politiska flyktingar. Hennes pappa var vänstersympatisör och det fanns en uttalad hotbild mot honom så de blev tvungna att fly. Beatriz kom hit som kvotflykting. Hennes föräldrar återvände en tid efteråt då de upptäckte att pappan var sjuk i cancer. Beatriz stannade med sin syster. Kort därefter träffade hon sin man och valde därför att stanna permanent. De valde Sverige då de redan hade släktingar som levde här.

Ernesto, 38 år

Han är född i Uruguay i huvudstaden Montevideo och han har kommit till Sverige i två omgångar. Första gången var 1979 och andra gången 1991. Första gången han kom hit var det med sina föräldrar och han var för liten för att bestämma om de skulle stanna eller inte så när hans föräldrar valde att åka tillbaka var det bara att följa med. Andra gången var syftet med att komma till Sverige att leva bättre. Ernestos systrar levde då redan här i Sverige så valet av land när han flyttade var enkelt. Nu har han bott i Sverige i 18 år.

Kida, 43år

Hon är född i Viña del Mar, Chile och kom till Sverige augusti 1988. Nu har hon levt i Sverige i 21år. Hon var tvungen att komma till Sverige. Kida kom några månader efter att hennes föräldrar kommit hit. I och med att hon var minderårig, hade hon därmed inget annat val än att stanna. Hade hon fått välja själv hade hon stannat i Chile eftersom hon trivdes i landet.

Naska, 25 år

Hon är född i Kurdistan. Hon har bott i Sverige i ca 17 år. Hon kom till Sverige som väldigt ung tillsammans med sina föräldrar p.g.a. av krig i hemlandet. Idag bor hon tillsammans med dessa i en lägenhet och är arbetslös.

Heresh, 25 år

Han är född i Kurdistan. Han har bott i Sverige i 12 år. Anledningen till att han kom till Sverige var för att hans pappa åkte till Tyskland men fick lämna landet då han inte fått uppehållstillstånd där. Pappan åkte då till Sverige och resten av familjen flyttade senare hit

också. Idag bor han tillsammans med sina föräldrar i en lägenhet. Han har en fast anställning och en bra inkomst.

Rawand, 24 år

Han är född i Kurdistan. Han har bott i Sverige i ca 11 år. Han flyttade till Sverige med sin mamma och storebror p.g.a. oroligheter i hemlandet. Då pappan dog i familjen blev det svårare att försörja familjen så lösningen var då att flytta till Sverige. Idag bor han tillsammans med sin sambo i en lägenhet i Göteborg. Han har en fast anställning som ger bra inkomst.

Araz, 28 år

Han är född i Kurdistan. Han har bott i Sverige i ca 6 år. Han flyttade till Sverige p.g.a. att resten av familjen tidigare bosatt sig i Sverige. Han är utbildad läkare i hemlandet och har kompletterad sin utbildning och arbetar som allmän läkare på en vårdcentral här i Sverige. Han bor tillsammans med sin fru i en bostadsrättslägenhet.

Resultat

Vi kommer i detta kapitel presentera resultaten som framkommit i undersökningen och analysera dessa utifrån våra valda teorier. Vi har delat in våra resultat i olika teman som vi har kommit fram till utifrån vår empiri. Efter att alla resultat har blivit presenterade kommer vi även att presentera vår analys. Detta för att vi tror att en tydlig struktur underlättar läsarens förståelse. Kvale menar att man för att göra ett resultat mer läsvänligt och levande ska använda sig av citat och teman⁷⁷.

Vi har utifrån vårt empiriska datamaterial valt att ha två stora teman och underrubriker till dessa. Våra övergripande teman är:

1. Identitetsprocesser

- Tre typer av invandring.
- Mötet med en ny kultur – kris eller anpassning?
- Kultur och Identitet.

2. Utanförskap

- Språkets betydelse
- Utseende
- Namn

Identitetsprocesser

Tre typer av invandring

Vi har funnit att det bland våra tolv informanter fanns tre typer av invandring: flyktinginvandring, flytt p.g.a. eget val samt omyndiga som följt med föräldrar som flyttat av olika anledningar.

En av våra informanter flydde p.g.a. förföljelse:

”Jag kom som politisk flykting, som kvotflykting. I Argentina satt jag i fängelse p.g.a. mina politiska åsikter och när jag kom ut hade jag bara ett alternativ om jag ville leva fritt, om jag ville överleva, och det var att lämna landet. Sverige var då det enda landet som svarade positivt på att ta emot flyktingar. Det fanns en lag att folk som inte var dömda för något och satt fängslade för politiska åsikter kunde lämna landet.” (Alberto)

---

⁷⁷ Kvale,1997

Fyra informanter kom av eget val, nedan presenteras två citat:

”Jag hade gift mig med en svensk man och det blev just Sverige för att min man var svensk och han bodde här så... Vi bestämde oss att vi skulle bo här.” (Felicia)

”Jag kom till Sverige för att jag ville resa och det var slump att jag hamnade här, jag kom hit som au-pair. Så jag jobbade ett år som au-pair. Det var inga andra saker som gjorde att jag flyttade hit, det var bara att jag ville resa och ha det roligt (skrattar).” (Alexandra)

Sju informanter följde med sina föräldrar när de flyttade:

”Mamma ville att vi skulle få en bättre framtid eftersom det var oroligheter och dålig ekonomi i vårt hemland, hon hade inte möjlighet att försörja oss i hemlandet då vår pappa dog tidigt. Sverige blev det eftersom min farbror bodde här sedan 1982 och tyckte att vi skulle få det bättre här och på den tiden var han vår närmaste släkting utomlands och därför lyssnade vi och vi litade på honom.” (Rawand)

”Jag kom till Sverige eftersom min familj redan åkt till Sverige sedan tidigare och jag kunde inte åka tillsammans med dom eftersom jag läste på universitetet då och ville göra klart min utbildning. Först åkte jag till Holland för jag trodde det skulle bli enklare att ta sig till Sverige då. Där gifte jag mig med en tjej som bor i Uppsala och fick mitt uppehållstillstånd på det sättet.” (Araz)

”Jag var tvungen att komma till Sverige, jag kom några månader efter att mina föräldrar kommit hit och jag var minderårig och hade därmed inget annat val än att stanna i Sverige. Annars hade jag blivit kvar i Chile som jag trivdes i.” (Kida)

Mötet med en ny kultur – kris eller anpassning?

Vi har tittat på hur första mötet med den nya kulturen varit, vilka förväntningar som fanns inför resan till det nya landet. Vi har sedan jämfört detta med deras uppfattning av landet när de levde här en tid. Vi har även varit intresserade av att ta reda på ifall längden på vistelsen i Sverige har påverkat uppfattningen, eftersom våra informanter har levat i Sverige olika länge.

Informanternas ålder när de kom till Sverige har även fångat vårt intresse, då vi vill undersöka om denna påverkat deras anpassning till det svenska samhället.

Vad gäller presentationen av resultat har vi valt att först redovisa resultat som är gemensamma för våra informanter för att sedan välja ut vissa av informanterna för att bättre kunna illustrera de olika livssituationerna som finns representerade.

För att ge en överblick i informanternas åsikter har vi delat in dem i fem olika kategorier baserade på hur länge de varit i Sverige. Därefter har vi skrivit dit citat som visar på hur deras socioekonomiska situation såg ut då i hemlandet och nu i Sverige. Efter denna första del har vi skrivit om informanternas förväntningar och upplevelser.

Socioekonomisk situation då och nu

Det vi funnit i våra empiriska data har varit att majoriteten hade en relativt bra socioekonomisk situation i hemlandet. Med det menar vi att de flesta hade egen bostad och kunde försörja sig. Vad gäller situationen i Sverige var informanterna relativt överens om att det är svårt att avgöra hur deras livssituation hade sett ut om de stannat i sina ursprungsländer. Dock visar deras svar på att de överlag fått det bättre här.

0-5 år i Sverige

Här finns det enbart en informant och hon är kritisk mot det svenska systemet trots att hon från början hört enbart positiva saker om Sverige. Vi kan se att även om hon har fått det bättre i Sverige än i Rumänien så är hon fortsatt inte nöjd med sin socioekonomiska situation.

Felicia (33år) har levt i Sverige i snart fem år.

”-Det var inte så bra då heller, jag jobbade både som lärare och som juridisk rådgivare för en stiftelse och jag bodde då med min pappa i en 2: a. Vi delade på bostadskostnaderna. Nu ser det inte så bra ut, faktiskt... Inte så mycket arbete, ekonomin... puh, det har det blivit bättre på senare tid men ändå finns det problem, ekonomiska problem. Jag pluggar till jurist, jag har studiebidrag och lån. När det gäller bostaden, vi har köpt ett bostadsrätt, en 3:a , för två år sedan. Det gemensamma ekonomin ser ganska bra ut, vi klarar oss, men när det gäller min del är jag ganska missnöjd...”

6-10 år i Sverige

I denna grupp finns det fyra informanter och vi har valt att presentera citat från tre av dem. Informanterna som har levt i Sverige i mellan 6 och 10 år går det väldigt bra för. De har lyckats få till en bra tillvaro och de har en god socioekonomisk situation även om hon menar att hon egentligen har det bra för tillfället. De kommer alla fyra från situationer där det hade det sämre, även om ingen av dem direkt menar att de hade det jättedåligt i sitt ursprungsland. De hade eller har alla, förutom en, bra utbildningar i grunden. Den informanten som inte hade en högre utbildning i grunden var den som nu var osäker inför framtiden.

Raluca(27år) har bott i Sverige i åtta år

” Min situation är detsamma. Men jag hade inget arbete då jag kom hit, då hade jag avslutat gymnasiet. Jag bodde hemma hos mina föräldrar.

I nuläget så ser det bra ut men det är bara tidsbegränsad. Jag jobbar som kostnadskontroller på ett logistik företag och har jobbat där i ett år, har ett tidsbegränsat kontrakt till september, så det är ett och halvt års kontrakt. Men det är bara för tillfället, sedan vet jag inte...”

(Raluca)

Araz (28 år) har levt i Sverige i ca sex år

” Fram till att jag blev färdig läkare såg det inte särskilt bra ut. Vi hade det tufft hemma med ekonomin. Men efter min utbildning kunde jag försörja mig själv och även nära släktingar som behövde ekonomisk hjälp. Vi hade ju ett eget hus och så men det var knappt standard. Var man inte rik i mitt hemland så hade man det ganska svårt faktiskt. Nu arbetar jag som allmänläkare på en vårdcentral och jag är mycket nöjd med mitt arbete. Jag har en bra ekonomi som gör att jag kan göra som jag vill, har också köpt en bostadsrätt och har en bra bil. Vi kan gå ut och äta och köpa fina kläder och för mig är det lyx, om jag jämför med hur jag levde innan och hur många andra lever idag både i Sverige och i Kurdistan.” (Araz)

Alexandra kom till Sverige för ca nio år sedan:

”- Jag bodde tillsammans med en annan student i rummet, och delade badrum och kök med tio andra studenter på samma våning. Det var svårt men vi hade roligt.....Jag har jobbat som projektledare i ett år och sedan blev jag mammaledig, jag har två söner och har ett hus. Ja...det ser bra ut tycker jag....Min man har eget företag och det går bra för oss.”

Anna (34år) har bott i Sverige i åtta snart nio år.

”- Det såg bra ut, jag hade arbete, bostad, jag var inneboende hos en kvinna, jag hyrde ett rum. Jag var nöjd med mitt arbete som apotekare som gav mig en hyfsad inkomst. Nu? Bra, tror jag. Jag har arbete, jag jobbar som chef på ett apotek i Göteborgs stad. Jag har bra ekonomi, bostad... två stycken. (ler). ”

11-15 år i Sverige

I denna grupp kan vi se att den socioekonomiska situationen ser bra ut för båda informanterna. De har båda arbete och kan försörja sig och sin familj bra. De kommer från olika socioekonomiska bakgrunder där den ena haft det väldigt svårt med den tidigare huvudförsörjarens bortgång medan den andre informanten kommer från en mera stabil situation.

Rawand (24 år) har bott i Sverige i elva år.

”Jag var ju ganska lite när vi bodde hemlandet så jag gick i skolan där, men så länge min pappa levde så hade vi det bra. Han var högutbildad så vi hade en stabil ekonomi, men när han dog så var det bara mamma kvar och då fick släktingar hjälpa oss och då var det svårt. Nu är jag fast anställd i ett företag som har bra omsättning och det gör att jag kan tjäna bra pengar fast jag inte har någon utbildning. Och utbildning kunde jag inte skaffa för jag behövde jobba när jag var ganska ung. Det var viktigare att hjälpa till med försörjningen hemma än att gå i skolan. Nu har jag det bra och lever i en relation med en bra ekonomi och ett bra hem.”

Heresh (25 år)har bott i Sverige i tolv år.

”- Aah, min pappa hade en tygaffär, min mamma arbetade som lärare. Så vår ekonomi var ganska stabil, vi bodde i ett eget hus. Men den allmänna situationen i Irak på den tiden var orolig. Jag skulle inte kalla det att vi är jätte rika nu, men vi klarar oss på ganska högnivå. Min mamma har jobb och jag har jobb och min pappa får ersättning från olika håll. Jag har min egen bil och lägenhet och så, så vi klarar oss ganska bra.”

16-20 år i Sverige

I denna grupp finner vi endast en informant och även om hon bara var 6 år när hon kom hit och inte minns riktigt menar hon att de antagligen kom från en medelfamilj. Situationen för Naska har inte blivit bättre.

Naska (24år) har bott i Sverige i snart 17 år.

”- Oj, det vet jag inte, om jag ska vara helt ärlig så var jag liten och kommer inte ihåg så mycket av det men vi var en medelfamilj inte rika men inte heller fattiga. Men nu är det dåligt, jag har varken jobb eller bostad. Det är svårt med jobb nu och bostad här i Göteborg är svårt att hitta. Det bästa alternativet är andrahand och det känns inte alltid som det tryggaste. Men med min familj så är pappa sjukpensionerad, mamma jobbar som sjuksköterska, min storebror pluggar och min syster också.”

Över 21 år i Sverige

Här har vi tre informanter. De kommer från varierade bakgrunder. Två hade det ganska eller väldigt bra i sina ursprungsländer medan den tredje informanten hade det sämre. Två informanter menar att de är osäkra på om de hade haft det bättre om de stannat medan den tredje är övertygad om att hon har det bättre i Sverige med dess förutsättningar.

Alberto (58år) har levt i Sverige i ca trettio år

”När vi levde i Argentina så hade vi det väldigt bra. Jag var egen företagare och hade en affär som tillverkade lampor. Det gick bra och jag hade haft den i ca två år innan jag blev fängslad. Jag hade det nog bättre där jämfört med hur jag har det här, men det är svårt och säga eftersom jag inte vet hur det kunde ha blivit då jag blev tvungen att fly. Nu arbetar jag heltid och vi bor i en lägenhet nuförtiden. Tidigare bodde vi i hus men valde att flytta. Ekonomin är normal och jag har inga stora skulder. Jag är nöjd med min socioekonomiska situation men det skulle förstås alltid kunna vara bättre.”

Beatriz (46år) har levt i Sverige i ca trettio år

”-Jag hade det inte så bra i mitt ursprungsland, men det fanns de som hade det sämre. Nu bor jag i lägenhet och är förtidspensionär sedan tre år tillbaka. Innan dess hade jag

stadigvarande arbete. Jag upplever att jag klarar min ekonomiska situation. Jag har det mycket bättre här. Här finns det större chans till studier och till en karriär. Mina förutsättningar var och är större här än vad de var i mitt hemland.”

Kida (43 år) har levt i Sverige i tjuogoett år

”- I Chile bodde jag i hus och arbetade i kommunhuset där. Min ekonomi var stabil. Hade jag stannat hade jag haft det bra. Jag vet dock inte ifall jag hade haft det bättre där än här. Det är väl ungefär samma sak men man har ju möjligheter att göra olika saker i de olika länderna. Det är den ekonomiska situationen i landet som påverkar att man inte kan ha det bra. Jag hyr bostad nu och min ekonomi är stabil. Jag har sjukpension sedan 12 år tillbaka men innan dess arbetade jag inom vården i ett stadigvarande arbete.”

Förväntningar och upplevelser

Vi har tittat på de förväntningar som informanterna hade inför flytten och funnit att majoriteten hade höga förväntningar på hur livet skulle se ut i det nya landet. Vad gäller om förväntningarna infriats är informanterna kluvna i denna fråga. Majoriteten är nöjda med livet i Sverige och är överrens om att de har fått det lika bra eller bättre i Sverige. De som är positivt inställda säger att de upplever sig vara trygga här och menar att hur man än ser på det är situationen avsevärt bättre i Sverige än i andra länder. För de som är missnöjda menar att de inte tycker om hur det nutida samhället har utvecklats vad gäller tryggheten och ekonomin.

Nöjda

Vi har valt ut citat som representerar de resultat som vi funnit. De som är nöjda pekar bl.a. på de möjligheter som finns i Sverige jämfört med ursprungsländerna om man vill exempelvis studera.

”- ...jag tyckte det var svårt med språket när jag kom, men annars upplever jag Sverige som ett bra land där man behandlar människor med respekt. Jag har större möjligheter här om jag vill studera eller resa t.e.x. ” (Rawand)

Många menar även att det handlar om den basala tryggheten Sverige erbjuder som många gånger saknas i andra länder.

”Jag visste att det skulle kännas tryggare att leva i Sverige. De garantier som finns här, finns inte i vårt hemland. Det värsta som kan hända här är att man blir arbetslös och får hjälp av socialen, liksom. Hur det än går så har man alltid rätt till mat och boende och det ÄR trygghet.”(Araz)

Vi kan se att de som är nöjda även är de som har anpassat sig till livet i Sverige.

”Jag hade väldigt höga förväntningar innan jag kom hit, man läste mycket i skolan om Sverige, om det sociala systemet och allt det här. Jag tyckte bra om Sverige, jag tyckte om människorna och kulturen. Ju mer jag bodde här, desto bättre anpassade jag mig, så jag tror inte min åsikt har förändrat sig så mycket.”(Alexandra)

”- Jag upplevde Sverige som kallt, tyst och mörkt. Folk sa inte så mycket, jag tyckte de va ett konstigt folk.....Det var så isolerat och det gick inte att få kontakt med någon.....Idag upplever jag att det är bra som det är. Jag trivs när det är tyst. Jag trivs med att folket inte pratar i mun på varann. Men kylan är fortfarande inte rolig och jag åker gärna utomlands. Landet har förändrats men jag har också förändrats. Jag tänker annorlunda än vad jag tänkte innan, men det är svårt att säga hur jag förändrats.”(Beatriz)

Ickenöjda

I denna grupp hittar vi en informant som trots att han levt här i 30 år är missnöjd med livet här. Han menar att det sociala klimatet i Sverige inte är tillfredställande. Även oron över Sveriges ekonomiska situation är en punkt som han tar upp.

”- Jag visste inget om Sverige men det var ett väldigt välorganiserat samhälle...Jag upplevde Sverige som väldigt tråkigt. Det som gjorde det tråkigt då var att jag inte kunde delta i samhället, jag saknade exempelvis språket. Nu är det fortfarande tråkigt men av andra grunder.....Jag upplever svenska folket som isolerat. Jag kan även se att Sveriges ekonomiska

situation har förändrats mycket nu, förr kunde man roa sig mer nu måste man akta sig mer med ekonomin.” (Alberto)

Klurna

De som tillhör denna grupp är klurna av skilda orsaker.

”- .....det finns det här hoppet om ett arbete, att jag kan hitta ett arbete som jag kommer att trivas med och vara ännu mer en del av systemet, så det är lite blandat...”(Felicia)

”- Innan jag flyttade till Sverige så bodde jag i London ett tag tillsammans med min svenske man och jag kände mig hemma där, jag hade bl.a. ett bra arbete där. Eftersom min svärmor bodde i Sverige så åkte vi och hälsade på henne, och det var då jag fick se landet, och träffa svenskarna. Det intrycket jag fick höll ganska länge att människor inte pratar med varandra att de är lite kalla....men efter några år så började bilden mjukna lite grann och jag känner nu att bara man börjar känns folk, alltså den människan så öppnar de sig så blir de snälla och fina och kanske glada. Man ser en annan bild bara man kommer i gång och pratar. Så det har förändrats lite grann ja.”(Anna)

Kultur och identitet

Vi är intresserade av att undersöka hur informanterna identifierar sig själva när man talar om sin nationalitet. Vi ställde frågan om de kände sig som svenskar, utländska eller något annat och fick varierande svar. Vissa svarade att de klart och tydligt kände att de var från sitt ursprungsland. Några svarade att de kände sig som en blandning av den svenska nationaliteten och sin ursprungliga nationalitet eller helt enkelt att de var européer. De flesta informanterna kände sig klurna inför att behöva välja men var överrens om att helt svenska var de inte:

*”- Jag upplever inte att jag har olika kulturer, jag är från landet som behandlar mig väl.”
(Kida)*

”- Jag är rumän som bor i Sverige, jag känner mig som svensk medborgare, jag vill delta i livet i samhället och jag vill få något tillbaka från samhällets sida också. En rumän som bor i Sverige för hela livet, ja, eller något sådant.” (Felicia)

”- Det har jag aldrig tänkt på, men svensk är jag inte och det vet jag. Alltså, det beror på, det beror på hur.....egentligen i grunden så är jag alltid kurd och kommer alltid att vara det och aldrig bli svensk och så....men det är olika i olika situationer.” (Heresh)

För att få klarhet kring varför de benämner sig på så olika sätt fick vi ställa följdfrågor kring hur deras umgänge ser ut och situationer som påverkat deras känsla av tillhörighet.

De flesta berättade att deras känsla av tillhörighet påverkades av släktingar och vänner. För vissa handlar det om en direkt påverkan från släktingar och vänner som är måna om att bevara sin kultur medan det för andra handlar mer om en indirekt påverkan på känslan av tillhörighet till en viss kultur genom vardagligt umgänge.

Ett exempel på en **direkt påverkan**:

”- Aa, min familj kan man säga, jag ville aldrig vara hemma när vi fick gäster och det var jättefullt tyckte min mamma, och jag ville aldrig ringa till släktingar i hemlandet och det fick jag höra om hela tiden. Jag har liksom inte brytt mig så mycket om traditionerna.”(Rawand)

Ett exempel på **indirekt påverkan**:

”-Absolut, absolut....då känner jag mig som vanligt, här är min syster, här är jag, här är vi tillsammans och allting är som vanligt som på dom gamla goda tiderna. Ja, visst, då känner jag mig mer som rumänsk.” (Anna)

För de som säger att umgänget inte påverkar deras känsla av kulturtillhörighet har de förklarat detta genom att de tydligt uttrycker sin kulturtillhörighet. Därmed finns det inget behov av påverkan från släktingar. De två informanter svarat följande:

”- Nej, det tycker jag inte, inte så värst mycket iallafall. Det är klart att dom vill att vi pratar vårt hemspråk hemma och inte betar oss alltför svenskt. Men inte mer än så. Jag försöker

själv att inte glömma min kultur eftersom jag tycker att det är viktigt att veta vart man kommer ifrån.” (Naska)

”- Eftersom jag var ganska gammal när jag kom till Sverige så känner jag att jag har mycket av min kurdiska kultur med mig i bagaget. Jag pratar och skriver och känner till våra traditioner så mina nära lägger inte ner så mycket energi för att påverka då jag antar att dom inte känner att det behövs.” (Araz)

Vi har kunnat identifiera olika konkreta situationer när informanterna upplever en känsla av tillhörighet till Sverige. Flertalet av informanterna har påpekat att arbetet är en viktig faktor.

”- Jag kan inte säga att jag känner mig så jävla tillhörig i det svenska samhället, det är med mina vänner jag känner mig hemma. Tillhörigheten med Sverige kommer genom arbetet.” (Raluca)

”Jag arbetar här och jag har många svenska vänner som jag spenderar tid med. När jag är med dom känner jag mig inte som utländsk, dom får mig att känna mig som en del av dom och inte utanför.” (Ernesto)

Andra informanter har påpekat att de känner sig svenska först när de reser utomlands:

”- När jag åkte utomlands med mitt fotbollslag till Egypten och mötte ett av Afrikas bästa fotbollslag, då kände jag mig svensk eftersom jag spelade för Sverige. Jag sjöng faktiskt med i nationalsången nu när jag tänker efter.” (Rawand)

Ytterligare andra informanter har pekat på tillfällena då man i Sverige haft olika stora evenemang som har bidragit till känslan av tillhörighet till den svenska kulturen.

”- ....det var när Sverige fick brons i fotbolls-VM 1994. Då kände jag att jag tillhörde landet. Det spelade ingen roll vilken färg man var, folkets glädje var så stor. Jag kommer ihåg att löpsedlarna sa att vi tog tillbaka den svenska flaggan från nazisterna och det var så mycket glädje.” (Beatriz)

Religionen har för vissa informanter spelat roll:

”- Det var så att för några år sen att min man och jag och andra Rumäner som vi känner blev bjudna på den ortodoxa kyrkan som skulle fira påsken och då var det fint med alla ljus och jag kände igen alla, alla traditioner. Man gick runt kyrkan och man sjöng dom sångerna och man pratade rumänska och allting var så fint. Då kände jag mig, ja, det är jag, och ja, jag är fortfarande den jag är.” (Anna)

Utanförskap

Utanförskap har varit en intressant aspekt i vår undersökning och vi har valt att även lägga fokus på detta. Vid bearbetning av våra empiriska data har vi identifierat olika hinder för integration så som *språk, utseende* och *namn*. Upplevelsen av utanförskap har uppkommit i olika situationer för våra informanter. Diskrimineringen är inte enbart personlig utan kan upplevas av informanterna som ett strukturellt problem genom att de exempelvis inte kan få arbete eller att de blir utpekade som en grupp med problem. Majoriteten av informanterna har upplevelser av att ha blivit kränkta på olika sätt. Vissa av informanterna upplever sig ha blivit indirekt kränkta med exempelvis blickar, medan andra blivit direkt kränkta genom uppmaningar till att *”åka hem”* eller blivit kallade för *”svartskalle”*.

Språkets betydelse

Flera informanter har pekat på språkets betydelse för integrationen i landet. De är överens om att språket är en väg till arbete och en viktig faktor för att känna sig som en del i samhället. Språket kan även ha en annan betydelse i att den blir en kulturell yttring eller att den väcker olika känslor.

”- Aah...det skulle då vara precis i början eller de första åren som jag bodde här i Sverige, när jag inte kunde prata svenska och förstod inte allt som dom sa. Så att jag inte kunde språket gjorde att jag kände mig utanför då.” (Heresh)

”- ....en dag så slog det mig men, herregud, här är det ingen som pratar med varandra och det var väldigt ovant för mig. Jag kommer från en kultur där man sättersig på bussen och så pratar man med grannen bredvid.” (Anna)

”När det gäller utanförskap så känner jag det mer när jag går till kyrkan. Där upplever jag att det är svårt att känna tillhörighet. Jag tänker att språket spelar en viktig roll och oavsett hur mycket man än behärskar språket.....att hitta känslan i dom orden som sägs är väldigt svårt för mig. När prästen predikar på svenska så kan jag inte ta till mig känslan på samma sätt som när jag hör en predikan på spanska. Det är som att säga ”jag älskar dig” på svenska och spanska. Känslan är olika, betydelsen blir olika. Jag tycker inte om att gå i kyrkan nu på grund av det.” (Kida)

Utseende

Vissa av informanterna har blivit direkt utpekade som ”svartskallar” eller på annat sätt blivit utpekade som annorlunda i jämförelse till personer med nordiskt utseende. Vi kan utifrån våra data se att de informanter som har ett icke-typiskt nordiskt utseende har blivit mer utsatta än de som ser mer europeiska eller nordiska ut. Detta är oberoende av hur länge de har varit i Sverige eller hur väl de pratar språket.

” -.....och ibland då jag kan se att folk ser mig som en svartskalle på stan. Jag har ibland fått en känsla av att folk ser en som ”en av dom värsta”, liksom. Som om dom drar alla invandrare över samma kam.” (Naska)

”- .....eftersom mitt barn är ljushårig och jag är mörkhårig så var det mycket folk som stannade mig på gatan och frågade mig om jag var mamma till honom, det var verkligen konstigt detta...för jag vet att i Sverige så pratar man inte gärna med varandra om man inte känner varandra...jag tyckte att de människorna som stannade mig på gatan, att de var så konstiga när de frågade mig ”är du verkligen hans mamma?”. ”Ja det är jag” svarade jag. ”Men, han liknar ju oss?” (Felicia)

Namn

Vad man heter har enligt informanterna betydelse för att bli integrerad i samhället. Att ha ett mer nordiskt eller europeiskt namn underlättar både i det sociala sammanhanget och i arbetslivet.

”- Men när jag kom hit kom jag på att det finns faktiskt folk som ändrar efternamn för att kunna få ett arbete. Jag har exempel från svenska för invandrare kursen jag gick för ett tag sedan, där en av mina kollegor bytte namn från ett ryskt namn till ett svenskt namn.....jag känner det ibland, exempelvis är det svårt för vårdpersonalen att uttala mitt förnamn, fast jag tror inte mitt namn är så svårt att uttala, när jag var gravid med mitt första barn, så var det nästan ingen barnmorska som jag träffade under graviditeten som kunde uttala mitt namn. Jag fick alla möjliga uttal på mitt namn och dom försökte inte ens göra det rätt.”(Felicia)

Strukturell diskriminering

Informanterna har beskrivit olika situationer där de blivit utsatta för diskriminering. Ibland är diskrimineringen öppen, ibland dold, men den genomsyrar olika delar av samhället och kommer därmed till uttryck på olika sätt.

*”-...jag har blivit påmind om att jag är en svartskalle och att jag ska åka hem. Jag har väl haft det svårare att till exempel ta mig igenom fotbollen för att ta en ordinarie plats. ”
(Rawand)*

*”-...på jobbet. Exempelvis när det finns poster öppna så ges dom alltid till svenskar. Alla får söka men det är alltid svensken som får det. I samhället i övrigt märker jag att det inte finns många utlänningar som är chefer. När man läser i tidningar så märker man att de markerar ut att det är någon från utlandet. Är det någon som gjort något då markerar man så fort det är en utlänning, men det verkar inte relevant när det är en svensk som begått ett brott. Invandrare i Sverige är svenskar när de lyckas med något...jag sökte jobb i Stockholm på tidigt 80-tal som vaktmästare....rektorn för skolan sa uttryckligen att hon inte ville ha en utlänning som vaktmästare....det blev inga efterverkningar av hennes diskriminering.”
(Alberto)*

*”Jag var på en fest och en okänd full person och sa åt mig och en vän som stod och pratade på vårt modersmål att prata svenska. Jag tog det inte så allvarligt men jag minns det ändå.”
(Ernesto)*

Strategier för att hantera utanförskap

För att hantera utanförskapet har informanterna använt sig av olika strategier.

”- Att jag jobbar med mitt yrke betyder väldigt mycket för mig, jag får hjälpa människor i det här landet som behöver min hjälp.....Jag har tack vare mitt yrke också ett stort inflytande känns det som. Jag tas på allvar kan man säga.” (Araz)

”- Det är upp till var och en och se till vilken roll man vill spela i det samhället man lever i. Jag har aldrig gett någon en chans att kränka mig. Jag försöker vara stolt hela tiden över vem jag är. Jag baserar inte min identitet efter var jag kommer ifrån utan vem jag är som person, som kvinna.” (Kida)

Analys

Ett nytt land, ett nytt liv – ett krisperspektiv

Enligt Franzén är det skillnad att komma till Sverige som flykting av anledningar så som flykt från krig eller från politiska repressalier eller att komma hit av eget val som t.ex. som ”kärleksemigranter” eller som arbetskraft. Varför man kommer hit påverkar om det blir en kris överhuvudtaget. Detta påverkar även krisförloppet. Att bryta upp och byta land innebär en livsomvälvande händelse som kan starta mentala och själsliga processer. Dessa processer kan lämna bestående spår i ens identitet. Processerna kan bidra till en utveckling i positiv riktning. Men för andra kan dessa processer få negativa konsekvenser med en sårbarhet som följd. Att fly från ett land kräver mycket energi och mental förberedelse och därmed är flyktingar uttömda på detta när de kommer till det nya landet. Oftast har man noga planerat hur man ska ta sig till det nya landet och inte förberett sig lika noga på hur man ska klara sig i det nya landet. När man väl är framme i det nya landet så följer byråkratiska processer som de måste gå igenom för att få uppehållstillstånd. Dessa processer kan ta upp till flera år vilket kan innebära en stor psykisk påfrestning. Anledningen till att man kommit hit kan påverka om man blir stigmatiserad eller inte och även graden av utsatthet.⁷⁸

De flesta av informanterna har kommit vidare i sitt liv och befinner sig i olika stadier i det som Cullberg kallar för bearbetningsfasen eller reparationsfasen.⁷⁹ Bearbetningen av allt som invandringen kan innebära kan ses som ett livslångt projekt, och enligt Franzén brukar invandrare i denna fas pendla mellan reaktion och bearbetning. Några av våra informanter har en tendens att måla deras hemland i fina färger, andra informanter har en mer positiv inställning till Sverige, då de ger mer utrymme till vad som har varit bra med att flytta till ett annat land och sist finns de som känner sig klivna, de lever med en fot i båda länderna. Det är i denna fas som man brukar börja se både de negativa sidorna och de positiva i ett land, att allt inte är svart eller vitt och som gör att man lättare kan hitta sin plats i samhället. Det som spelar roll i denna fas är att man får kontakt med människorna i det nya landet och att man kanske får nya vänner eller en ny kontaktkrets.⁸⁰

---

⁷⁸ Franzén,2000

⁷⁹ Cullberg,2006

⁸⁰ Franzén,2000

De flesta av våra informanter har gått vidare från denna fas och befinner sig i nästa fas, den s.k. *nyorienteringsfasen*.⁸¹ Alla informanter blickar framåt och upplever att de mer eller mindre hittat sin plats, trots svårigheter, i det nya samhället. Många av dem har fått barn i Sverige, de jobbar eller studerar, har köpt bostad osv. Däremot, är det några stycken som inte upplever att de har fått tillräcklig nya vänner bland svenskar. Det som de flesta informanter upplever är att deras kontakter med den svenska befolkningen begränsar sig till, vissa fall, nödvändiga kontakter såsom t.ex. på jobbet.

Vid invandring kan förlusterna vara många, man förlorar inte bara ett land, utan man förlorar vänner och bekanta och familj, det som Cullberg nämner för *objekt förlust*. Nästan alla av våra informanter har förlorat vänner och bekanta vid invandringen samtidigt som många av de har hunnit skaffa nya vänner både bland människor som själv har kommit hit som invandrare och flykting. Några av informanterna har fått svenska vänner och de anser att detta är bara positivt för deras integration i det nya landet.

En annan vanlig förlust som majoriteten av våra informanter har upplevt och som kan anses som svårast är att inte länge kunna bestämma över sin egen situation, den som Cullberg kallar för *autonomiförlust*. Denna förlust kan inträffa främst i början, när den invandrade inte har hunnit gå vidare i sitt liv och börjat skaffa egna rötter att stå på. Att någon annan människa eller ibland myndigheter ska bestämma enkla saker åt en för att man kanske inte kan de samhälliga strukturerna eller förstå språket kan t.o.m. innebära en stor förödmjukelse för individen. Samtidigt kan denna förlust innebära för vissa en bekvämlighet som gör att man lättare kan komma igång i ett nytt sammanhang.

Vidare, att förlora sitt språk, skolmeriter, yrkesstatus, kontaktnät m.m. kan kopplas till *skamkänslor* och *att förlora sitt ansikte*.⁸² De flesta av våra informanter som flyttat hit i vuxenålder har upplevt denna typ av förlust. För de som följde med sina föräldrar har denna förlust antagligen varit mindre eftersom deras identitet inte var färdigutvecklad. Några informanter har varit tvungna att antingen studera på nytt för att kunna få i Sverige samma kompetens som de hade i sitt ursprungsland eller så har de tagit jobb under deras yrkeskompetens. Många informanter som har bytt land i vuxen ålder uttryckte att de har lärt

---

⁸¹ Cullberg, 2006

⁸² Ibid.

sig det nya språket för att lättare kunna få arbete och integrera sig i det svenska samhället men att de pratar gärna modersmålet med sina vänner och familj.

En annan vanligt förlust som kan förekomma vid invandring är det som Cullberg⁸³ nämner som *samhällsförändringar* och innebär förlust av samhället och landskapet man har växt upp i. Alla informanter har blivit tvingade att anpassa sig till det nya samhället, till det nya sociala reglerna som finns i det nya samhället. Detta har för de flesta varit en lång och ej smärtfri process som inneburit främst att lära sig hur man ska agera i vissa sammanhang. För vissa informanter har denna anpassning fungerat hyfsat bra och de känner sig som en del i det nya samhället och kan de nya sociala koderna. För andra har denna process av anpassning blivit lång och inneburit mycket, ibland motstridiga, känslor. Känslan av utanförskap kan då få fäste och blir en dominerande del av känslolivets.

Invandrare = Stigma

Man kan säga att alla våra informanter är utsatta för ett *gruppstigma* då de som invandrare blivit kategoriserade till att tillhöra samma grupp oavsett hur deras liv ter sig i övrigt, enbart på grund av att de invandrat till Sverige. Här har hänsyn inte tagits till när, hur och varför de kommit till Sverige. Även de informanter som levt längre i Sverige än i sina ursprungsländer har blivit kategoriserade som invandrare som inte passar in i det svenska samhället. De har exempelvis blivit tillfrågade om och när de ska åka ”hem”. Det ter sig för oss inte svårt att tänka sig att det kan kännas kränkande att få höra detta när man levt i Sverige sen mycket ung och format sitt liv efter svenska värderingar. Sverige **är** hemma.

Att bli kategoriserad som icke-svensk trots ett långt liv i Sverige har som sagt varit sårande i olika grader för många av informanterna. Endast **en** informant menar att hon inte blivit kränkt och i hennes förklaring hänvisar hon till att hon helt enkelt inte låter någon kränka henne. Därmed kan det tolkas som att hon faktiskt har blivit utsatt men hittat en strategi för att hantera eventuella kommentarer om hennes ursprung.

På grund av deras *etnicitet* har informanterna blivit utsatta på olika sätt och utmärkta som att tillhöra en annan grupp, en *annorlunda* grupp jämfört med svenskarna oavsett hur länge de levt här. De har därmed blivit utsatta för *misskrediterade situationer* och reaktionerna har från informanterna varit i negativ riktning med ilska eller en känsla av hopplöshet som följd.

---

⁸³ Cullberg,2006

Utanförskapet präglar delar av informanternas liv oavsett hur länge de levt i Sverige även om majoriteten anser sig vara integrerade och känner sig som en del i samhället. Dock anser inte någon av informanterna sig vara *helt svensk* och kanske kan förklaringen hittas i att de *inte tillåts* känna sig som svenskar hela tiden. Öppen och dold rasism i form av diskriminering blir tydlig för informanterna vid en variation av olika tillfällen och under en lång period av tid.

En informant har svårt att få en ordinarie plats i fotbollslaget, en annan nekas helt öppet arbete på grund av sin etnicitet, en tredje känner sig utsatt på arbetsintervjuer. Vi tycker det är tydligt att man som invandrare blir utsatt för en rad fördomar om vem man är enbart på grund av vart man kommer ifrån. Att vara invandrare med ett annorlunda namn, eller utseende upplevs av informanterna helt uppenbart som ett stigma.

Det finns dock ljuspunkter. Ett flertal av informanterna menar att arbetet är en stor del av att känna sig svensk. Där blir de inte dömda på grund av utseende, språk eller etnicitet utan på arbetsprestation, det vill säga deras *strukturella egenskaper*. På arbetet finner informanterna att de har ett värde och *yrkesrollen* är en viktig del i att må bra. En informant som är läkare, finner att yrket ger honom inflytande, något som han kanske inte skulle ha haft inom ett annat yrke.

Det finns ingen tydlig koppling mellan att ha varit utsatt för rasism och diskriminering och att vara missnöjd med livet i Sverige. Det som däremot kunde ses var att de som levt längst här även hade varit med om strukturell öppen diskriminering tydligast innan lagar mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet trädde i kraft ⁸⁴. Dock finns det tecken på att diskriminering på arbetsplatser fortfarande sker när man ser till ännu ett stigma i *namnet*. En informant uttalar sig tydligt om att det i Sverige faktiskt finns människor som byter namn för att lättare kunna få jobb.

Informanterna har blivit utpekade för att ha *kroppsliga stigma* som att exempelvis vara mörkare i hår eller hyn än nordiska personer. Kommentarer har varierat från ”svartskalle” till att få kommentarer om att ens barn ”ser svenskt ut”, en kommentar som då pekar ut

---

⁸⁴ Lag (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lagen har ändrats ett flertal gånger för att bättre kunna tillgodose de utsattas rättigheter. Senaste versionen utkom 5 juni 2008 (SFS 2008:567).

barnets mamma som annorlunda, eller icke-tillhörande den nordiska normen. Ännu ett synligt stigma är *språket*, eftersom det då för många av informanterna blir tydligt att de inte har ursprung i Sverige. Man skulle kunna diskutera att språket är ett osynligt stigma då det egentligen inte märks förrän personen faktisk talar, men vi tänker oss att dagens samhälle kräver att man dagligen konverserar med en rad olika personer såvida man inte har ett mycket isolerat arbete och att detta stigma därmed blir tydligt. Man kan säga att om språket är ett osynligt stigma, så leder det till *misskreditabla situationer* där resultatet är detsamma, när personen med stigmat invandrare misslyckas med att dölja sitt språkliga stigma, upplevs en känsla av utanförskap.

Informanterna hämtar trygghet i andra individer med samma stigma som de själva. Genom att umgås med andra invandrare blir de inte längre utanför och deras identitet är inte längre kategoriserad till att vara en invandrare i mängden. Att enbart umgås med människor med samma bakgrund ses för informanterna inte som ett problem, utan som en lösning för att slippa känna sig utanför. En stigmatiserad individ i en grupp blir därmed en integrerad del av en annan grupp.

En intressant iakttagning är att invandrare blir svenskar i utlandet eller när Sverige enas kring någon stor händelse. Detta kan ses utifrån de olika kommentarer som informanterna gjort om att känna sig som svenskar i utlandet eller representera landet på fotbollsplanen. En informant reflekterar kring att det i media är uttalat att en invandrare blir svensk när han gjort något som genererar i en positiv representation av Sverige. Detta kan ses som att rollen eller identiteten, som invandrare försvinner och ersätts av identiteten som representant för svenskarna.

Man kan spekulera i att svenskarna i utlandet som grupp är färre och att de inte tjänar något på att använda stigma som ett socialt verktyg för att skapa exempelvis misstro mot en specifik grupp, som man kanske gör i Sverige.

I utlandet är svenskarna de avvikande, de stigmatiserade, och de söker sig därmed till sina likasinnade landsmän. Därmed blir strukturella egenskaper viktigare än tidigare bakgrund och ”svenska invandrare” blir ”svenskar”.

Vem är jag? – en diskussion om identitet

Informanternas identiteter har utvecklats och anpassats till det svenska livet. Dock kan vi se att när det gäller deras kulturella identiteter, så växlar de mellan sitt ursprung och det nya. Med det menar vi att vi kan se att det finns situationer i informanternas liv när de känner sig mindre utanför och mer som svenskar. Exempelvis har informanterna beskrivit att de på arbetet känner sig mer assimilerade till det svenska samhället. Detta till skillnad när de umgås med deras vänner och släktingar då de känner sig mer tillhöriga till deras ursprung.

Några av våra informanter har studerat vidare i Sverige. De flesta arbetar eller har arbetat. De har skaffat familj i vissa fall med svenskar. De har kunskap om och nyttjar samhällets resurser så som vård och omsorg. Alla informanter har lärt sig det svenska språket tillräckligt för att göra sig förstådda i sociala sammanhang.

Utifrån våra empiriska data så tolkar vi att våra informanter kommer från gruppcentrerade kulturer. Majoriteten av våra informanter har berättat att deras kulturella identitet blir påverkad av deras umgänge med sina släktingar. Detta tolkar vi som att de kommer från gruppcentrerade samhällen. Vår förförståelse kring sagda kulturer förstärker vår tolkning. Ett individcentrerat samhälle baserar sig på idén om alla människors lika värde och är det synsätt som finns i Sverige. Kan man då säga att våra informanter upplever att detta synsätt stämmer in på dem? Flertalet av informanterna har berättat om situationer där de inte känner sig lika mycket värda och detta är oberoende av hur länge de levt i Sverige. Vi tolkar det som att informanterna upplever att de måste kämpa mer än ursprungssvenskar för att komma framåt i det svenska samhället. De har fått läsa om sina utbildningar eller acceptera arbete som de varit överkvalificerade för.

Samtliga av våra informanter har genomgått en ackulturationsprocess där de fått anpassa sig till det nya samhället. Även om de tagit till sig mycket av det svenska har de dock behållit sin ursprungskultur. Vi tolkar det som att informanterna för att bibehålla en trygg identitet växlar mellan att leva gruppcentrerat och individcentrerat. På så sätt kan de behålla den basala tryggheten som de hade i sina ursprungsländer och samtidigt leva anpassat till det nya samhälle de lever i utan att den ena inkräktar på den andra.

Vi upplever inte att någon informant genomgått det som Ahmadi beskriver som integritetsförlust utan alla informanter har behållit sin tidigare identitet och enbart utvecklat dom.

Slutdiskussion

Vi och de andra – är integrationspolitiken en bluff?

Vi har nämnt som tidigare forskning Prop.1997/98:16 som presenterar mål för hur integrationspolitiken ska se ut. De övergripande målen enligt denna proposition var: *”Lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett vilken etnisk bakgrund man har samt ömsesidig respekt och tolerans gentemot varandra”*⁸⁵.

Det vi har kommit fram till enligt våra resultat är att några av informanterna upplevt diskriminering som antingen har varit direkt som t.ex. kränkningar eller indirekt som t.ex. svårigheten att få en anställning eller få en befordran på jobbet.

I ovannämnda proposition finns det beskrivet det som integrationspolitiken ska fokusera på, bland annat att *”ge förutsättningar till individens egen försörjning och delaktighet i samhället”*⁸⁶. Alla informanter har lärt sig svenska språket på Svenska för invandrare (Sfi) eller på universitet (Svenska för utländska akademiker) och detta kan räknas som ett viktigt steg för integrationen i det nya landet. Däremot har några av informanterna fått studera om på nytt eller komplettera sin utbildning från hemlandet eftersom deras tidigare utbildning och/eller yrkeserfarenhet inte längre räknas i det nya landet och därmed inte heller räcker för att kunna få arbete. För många av informanterna har detta inneburit att de fått genomgå en lång process som är både tidskrävande och som kan innebära ekonomiska bekymmer.

Fast de hade fått dessa betyg eller kompletteringar har majoriteten av informanterna fortfarande inte fått en anställning som motsvarade deras meriter även om det finns vissa som haft turen att få en högre position inom arbetslivet.

Vidare är en annan viktig punkt i samma proposition från 1997/98 att det integrationspolitiska arbetet skall *”... förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism”*⁸⁷.

Några av våra informanter har upplevt att de har blivit direkt diskriminerade och kallade för namn eller utpekade mitt på gatan p.g.a. deras annorlunda utseende.

Sammanfattning och förslag till vidare forskning

Vi har undersökt hur invandrare som kommit till Sverige i åldrarna mellan 6 år och 28år har upplevt sin situation i Sverige. Under arbetets gång upptäckte vi att vi hade ett stort intresse att forska kring hur äldre människor som invandrar upplever sin situation. Det hade varit

---

⁸⁵ Prop 1997/98:16

⁸⁶ Prop. 1997/98:16

⁸⁷ Prop 1997/98:16

intressant att göra en jämförande studie mellan de som invandrat ung ålder jämfört med de som kommit som äldre. Vi har teoretiserat kring att anpassning är lättare för dem som kommer hit som unga och att anpassningsprocessen skulle te sig svårare för de som kommit hit som äldre. I vår studie fann vi att arbetet är en viktig del i integrationsprocessen och att det är när informanterna arbetar som de upplever sig som mest svenska. Därmed skulle det vara intressant att studera hur avsaknaden av arbete kan påverka de äldres integrationsprocess. Vi syftar bland annat på de som kommer hit i en ålder nära pensionsåldern.

Källförteckning

Böcker

- Ahmadi, Nader, Ungdom, kulturmöten, identitet. Liber ,2003
- Appelquist, Maria, ”Flyktningsmottagandet och det svenska välfärdsstaten under 1990-talet”i Björkman, Jenny, Den svenska välfärdsmodellen – utveckling eller avveckling, 2003
- Cullberg, Johan, Kris och utveckling, Natur och Kultur, Stockholm 2006
- Denscombe, M., Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Lund: Studentlitteratur, 2000
- Franzén, Elsie, Att bryta upp och bryta land , Natur och Kultur, 2000
- Frisén, Ann, Hwang, Philip, Ungdomar och identitet, Natur och Kultur, Stockholm, 2006
- Goffman, Ervin, Stigma - den avvikandes roll och identitet. Hallandspostens boktryckeri AB, Halmstad 1971
- Homgren & Oweini, Folkhemmets bakgård – att bana väg för integrationen i Sverige, Atlas bokförlag, 1999
- Hylland Eriksen, Thomas, Etnicitet och nationalism, Nya Doxa, Falun, 2003
- Kvale, Steinar, Den kvalitativa forskningsintervjun.,1997
- Schierenbeck, Isabell, Bakom välfärdsstatens dörrar, Boréa, Finland, 2003
- Svenning, Conny (2003) Metodboken. Eslöv: Lorentz förlag. 5:e upplagan
- R.D.Lewis, När kulturer krockar, 1997
- Trost, Jan, Kvalitativa intervjuer. Lund: Studentlitteratur 2005

Elektroniska källor

- [http:// www.nationalencyklopedin.se](http://www.nationalencyklopedin.se)
- http://www.scb.se/Pages/PressRelease____257212.aspx
- http://www.scb.se/Pages/PressRelease____264550.aspx

SOU, Prop. och lagar

- Regeringens skrivelse 2001/02:129. Integrationspolitik för 2000-talet. Skr. 2001/02:129
- SOU 1996:55
- SOU 2006:79

SOU Velfärd vid vägsäl., Prop.2000:37. Stockholm. Fritzes, 2000

Prop 1997/98:16

Lag (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lagen har ändrats ett flertal gånger för att bättre kunna tillgodose de utsattas rättigheter. Senaste versionen utkom 5 juni 2008 (SFS 2008:567).

Kursen Migration och etnisk mångfald SOM 200, Göteborgs universitet

Intervjuguide

1. Hur gammal är du?
2. Var är du född?
3. När kom du till Sverige?
4. Varför kom du till Sverige?
(Varför blev det just Sverige?)(Kan du förklara om det var andra saker i ditt liv som gjorde att du flyttade hit?)
5. Hur länge har du levt i Sverige?
6. Hur ser din socioekonomiska situation ut? (Arbete, ekonomi, bostad)
7. Hur såg din socioekonomiska situation ut i ditt hemland?
8. Hur ser din familjesituation ut?
9. Har du släktingar i Sverige? Isåfall, i hur stor utsträckning umgås ni?
10. Om du har släktingar i Sverige som du umgås med upplever du att umgänget med dina släktingar påverkar din känsla av tillhörighet till kulturerna?
11. Beskriv en konkret situation när du upplevt en stark känsla av tillhörighet. Beskriv en konkret händelse/situation när du upplevt att du känt avstånd, utanförskap eller nåt liknande.
12. Hur identifierar du dig själv? Svensk/Utländsk/ Annat
13. I vilka situationer känner du dig Svensk/Utländsk? Arbetet? Hemma?
Beskriv en konkret situation.
14. Känner du dig som en del i det Svenska samhället?
15. Har du någon gång känt dig kränkt pga ditt ursprung?
16. Vad var din upplevelse av Sverige när du kom hit och har den förändrats? (I så fall vad har förändrats?).
17. Vilka umgås du med på din fritid?(svenskar / från ditt hemland) Vad brukar ni göra tillsammans? Ge konkreta exempel.